ELLİ BEŞ YILDIR ESRARI MİLLETTEN
GİZLİ KALMIŞ OLAN

TAŞ KIŞLADA 31 MART

Hadise içinde yaşamış, facianın kurbanı ve görgü şahidi

MUSTAFA TURAN

Aykurt Neşriyatı: 24

Çelikcilt Matmaası 1964 — İstanbul

Mustafa Turan

Türkiye'yi felâket ve izmihlâle sürükleyen ve en kısa zamanda devletin parçalanmasına sebeb olan tertipli ve sahte **31 Mart** faciasının içinde yaşadım. Korkunç faciayı gözlerimle gördüm ve işkencelerini çektim.

İyi bir şey yaptığımızı sanarak İttihat ve Terakki Cemiyetinin fedâiliğinide yaptım ve çektiğim ıztırapları bu günahımın kefareti saydım.

31 Mart vak'ası Osmanlı İmparatorluk Devrinin Meşrutiyet tarihinde siyasî bir takım entrikalar yüzünden kanlı hâdiselere âlem olmuş bir gündür. Taşkışlada başlayıp Sultan Hamid'in tahtından indirilmesile sona eren bu facia hakkında şimdiye kadar pek çok eserler yazıldı. Fakat bunların ekserisinin noksan veya uydurma oldukları muhakkaktır. Günün siyasî cereyanlarının tesiri altında muhtelif kanaat ve tefsirlere göre yazılmış olan bu eserlerde hakikat payı pek azdır. Çünkü hâdiseyi tertipleyenler facianın sırlarını o kadar gizli tutmuşlardır ki, bizler kışlada hâdisenin başından sonuna kadar içinde yaşadığımız halde hakikî sebeplerini göremedik hatta sezemedik. Hürriyet ve meşrutiyete karşı istibdadı yeniden canlandırmak için askerî bir isyan mahiyetinde gösterilen 31 Mart vak'ası aslında Osmanlı saltanatını yıkıp parçalamak için düşmanlarımız tarafından tertib edilen bir sui kasıttır. Yakın tarihimizin Nisyana karıştırdığı 31 Mart vak'ası hakkında tarihçiler bile henüz kat'î hükümlerini verememişlerdir. Bununda sebebi faciayı tertipleyenler hâdisenin içinde yaşayanların hepsi kasden öldürülmüş veya asılmışlardır.

Düşmanlarımız tarafından sistemli bir şekilde hazırlanan bu olay siyasî bir çok safhalardan geçip döne dolaşa Taşkışlanın içine girmiştir. Ne yazıkki bir çok Türk evlâtları bu olay yüzünden kahpece öldürülüp kurban edilmişlerdir.

31 Mart faciasının ilk nüvesi tâ on beşinci asırda tohumunu atıp filizlenmiştir. Tarih boyunca bir çok merhaleler geçirip çığ halinde Taşkışlaya girmesi düş-

manlarımızın intikam kasdile muvaffak olup başardıkları kanlı bir hâiledir. Vak'a ne 1730 senesinde Arnavut Patrona Halil İsyanı, ve nede 1807 deki Padişah Üçüncü Selim devrindeki Kabakçı Mustafa İsyanı'dır. 31 Mart faciası onlarla mukayese edilemez. Çünkü onların ayaklanması kendi kendilerinden olmuştur.

31 Mart faciası ise Osmanlı İmparatorluğunu parçalayıp saltanatı yıkmak için düşmanlarımız tarafındn bir çok para ve bir çok emekler sarfile tertip edilip askerî bir isyan mahiyetinde sahneye konulmuştur. O günün devlet mekanizmasını idare edenler **Şercilere** alet olup aldandılar. Sonunda çok acı bir şekilde hatalarını anladılar amma iş işten geçmişti. Öyle olduğu halde yine de hakikatin üzerine sisli bir perde çekip tarihe gömdüler.

Hürriyet için açtıkları pencereleri karanlığa boğdular' Türk İmparatorluğunu Mutlakıyyetten Meşrutiyyete, İstibdattan Hürriyete geçirmek iddiasında bulunanların millete ilk hediyesi İstanbul'un muhtelif yerlerinde kurdukları idam sehpaları olmuştur. Bunu yapmak için de 31 Mart faciasını; bu hürriyet kabadayıları düşmanlarımızın emellerine alet olup bizzat kendileri hazırlamışlardır.

Facianın en hareketli mihrakını teşkil eden Taşkışlada olup biten olayları gözlerile görüp içinde yaşamış, sonra da insanlığın tehammül edemeyeceği en fecî ıztıraplarını çekmiş bugün hayatta bulunan iki şahitten birisiyim. Diğeri facia arkadaşım Susurluk Müftüsünün kayın pederi Bay Halit'tir. Tarih önünde Türk askerleri için kara bir leke gibi görünen 31 Mart vak'ası müstenidatının nelerden ibaret bulunduğunu siyasî entrikalar yüzünden türlü isnad ve tefsirlerle tarihin karanlık sahifelerine sürüklenen masum Türk askerleri ve onun

sembolü olan Al Renkli Bayrağımızın düşmanlarımız tarafından nasıl kara bir renge boyandığını gösteren olaylar sırasile olduğu gibi kayıt edilecektir.

Her kader dönemecinde olduğu gibi bu hâdisede de zavallı askerler alet edilmişlerdir.

31 Mart vak'asını bazıları Sultan Hamid'in, bazıları İttihatçıların, bazıları da İttihadı Muhammedî Cemiyyeti kurucularından Derviş Vahdetin'in temsil ettiği hocaların eseri olduğunu iddia ederler. Vak'anın ilk nüvesinin yaratıldığı tarihi kısaca gözden geçirmek faidelidir.

On beşinci asırda Kırım Tatar Hanlarının bir akınında esir düşen Rus veya Polonya'lı bir Yahudi kızı olduğu sanılan **(ROKZELAN)** Osmanlı Hükümdarı on birinci Padişah Kanunî Sultan Süleyman'a hediye edilmiş müstesna güzelliğile Kanunî'yi teshir ettiğinden **(HÜRREM SULTAN)** ismile Padişaha zevce olmuş sarayda edindiği nufuz sayesinde kızı Mihrimah Sultanı devşirme bir hirvat olan Rüstem Paşa ile evlendirmiş zamanın çok değerli bir Sadrı Azamı olan İbrahim Paşa'yı öldürtüp, yerine damadı Rüstem Paşa'yı Sadrı Azam yapmıştı. Bununlada kalmayıp, Kanunî'nin ilk zevcesinden olan Şehzade Veliaht Mustafa'yı babasına suikast yapacak diye cellâtlara boğdurtmuş, kendi oğlu Sarı Selim'i veliaht yaptırmıştı. Bu olayları tarihimiz söylüyor. Rusya'daki Yahudi'lere zulüm yapıldığı İspanya'da Yahudi'lerin linç edilip ateşte yakıldıkları bir devirdi. Hürrem Sultan'ın Kanunî'den aldığı müsade ve fermanı yüzünden Osmanlı ülkesine başlayan **Yahudi akını Meşrutıyyetin ilânına kadar devam etmiştir.** Binlerce senedenberi türlü milletlerin istilâlarına uğrayıp Filistin'den kovulan Peygamber Mûsa'nın bu kalleş kavmi lânetleme oldukları için Dünya üzerinde bir yurda sahip olamamış-

lar, bu yüzden Dünyanın dört köşesine yayılmışlardır. Peygamberlerinin adını bile istismar eden bu kavim, tarih boyunca ellerinden çıkardıkları Filistin'i tekrar ele geçirmek için her türlü siyasî entrikalara baş vurmuşlardır.

Her fırsatta Osmanlı ülkesinin en ücra köşelerine kadar yayılan Yahudi'ler kapitolasyonlardan faydalanmak için ecnebî tabiiyetine geçip memlekette gizli komitelere el altından yardım ederler. Askere gitmezler. Hususî mektepleri dernekleri her türlü imtiyazları olduğu halde en büyük düşmanları da Türklerdir. Çünkü Filistin Türklerin elindedir. Daima kötü niyet ve karanlık hesaplarla çalışan Yahudi'ler en rahat günlerini Abdülhamid devrinde yaşamışlardır.

Arabistan'da, Beyrut'ta, Selânik'te, Rumeli'nin ve Anadolu'nun bütün vilâyetlerinde on iki adalarda bütün kârlı işlerin madrabazları onlardı. Dört milyon kilometre kare mesahası 34 milyon nufusu olan Türkiye'de çok rahat bir ömür sürdükleri en büyük düşmanları Türkler ve Sultan Hamid'di.

19 uncu asrın son yıllarında gerileme devrinin sürükleyip getirdiği siyasî idaresizlikler yüzünden Osmanlı İmparatorluğu zâfa düşmüş bir takım ecnebî kapitolasyonların ezgisi altında kalmıştı. Fırsattan istifadeyi düşünen müstemlekeci devletler (**Revalde**) Baltık Denizi sahilinde toplanıp bir mülâkat yaptılar. Yakın tarihin Reval mülâkatı diye bilinen ve Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasının derpiş edildiği yolunda haberler sızmıştı.

İngiliz İmparatorluk camiasının Hükümdarı Yedinci Edvard teyzesinin oğlu Rusya Çarı İkinci Nikola Almanya İmparatoru Kayzer Wilheml, Avusturya ve Ma-

caristan İmparatoru Fransua Josef, İtalya Kralı Viktor Emanoel'den müteşekkil siyasî bir toplanma idi.

Çok geçmeden 1897 senesinde İsviçre'nin **(BAZEL)** şehrinde bir Dünya Siyonist Kongresi toplandı. Bu kongreye ikiyüz dört aza iştirak etmiş. Bir hayli tartışmadan sonra şu karara varmışlardı: Dünya üzerindeki Yahudi'lere bir yurd temini.

İlk karara göre bu yurdun Arjantin ve Ogando'da olması derpiş edildi. Fakat kongrenin elebaşılarından **(TEODOR HERZEL)** bu yurdun mutlak Filistin'de kurulmasında israr etti. Tekrar reye konuldu, teklif ekseriyetle kabul edilip şu karara varıldı:

İcabederse milyonlar sarfile bunun başarılmasını ve (TEODOR HERZEL) bütün mes'uliyeti uhdesine alıp başaracağına dair kongreye teminat verip geniş salâhiyetle Herzel bu işe murahhas tayin edildi.

1905 senesinde Osmanlı İmparatorluk demiryollarından büyük bir servet elde etmiş olan **(BARON HİRŞ)** Yahudi zenginlerindendi, ölürken Dünya üzerindeki Yahudi'lere bir yurd temini için 250 milyon Frank yani on iki buçuk milyon altın lira vasiyet etmişti, bu günkü kur üzerinden iki milyon Türk lirasıdır. O senelerde Rusya'daki Yahudi'lere zulüm yapıldığından dış memleketlere Yahudi akınları oluyor, kurtulanlar evvelâ soluğu Türkiye'de alıyor, yolunu bulabilenler de Filistin'e kayıyordu.

1898 senesinde Alman İmparatoru İkinci Wilhelm, Padişah Sultan Abdülhamid'i ziyaret için İstanbul'a gelmişti, bunu haber alan Teodor Herzel için kaçırılmaz bir fırsattı, hemen İstanbul'a koştu. Fakat İmparatorun misafirliği bitmiş **(KUDÜSÜ)** ziyarete gitmişti. İmparatorun peşinden Kudüs'e giden Herzel Alman Başvekili

Prens (VON BÜLOV) un delâletile İmparatorla görüştü ve Dünya Yahudi'lerinin Filistin'de yerleşmeleri hususunda yardımlarını istedi.

İmparator, Padişahın hukuku hükümranisine riayet etmesi şartile yardım edebileceğini bildirmişti.

Büyük bir ümitle İstonbul'a dönen Herzel Alman Sefaretinin iltimasile o günün Yahudi Hamamı MOŞE LEVİ ile birlikte bir hey'et halinde Yıldız Sarayında SULTAN HAMİD'in huzuruna çıktılar. TEODOR HERZEL, Şevketlu Padişahımız Efendimiz Hazretlerine Yahudi kullarınızın tazimat ve istirhamlarını arz etmeye bizleri vekil ettiler, bu sadık kullarınızın mukaddes Filistin'de yerleşmeleri için hakipayinize yüz sürerek niyaz ediyorlar. Ulüvvü Cenabı Mülükânelerine ve Fermanı Hümayunlarına bir mukabelei şükran olmak üzere **(BEŞ MİLYON ALTIN)** hediyelerinin lûtfen kabul buyrulmasını arz ve istirham eyleriz diye Sultan Hamid'e rüşvet teklifinde bulunmuşlardı, halbuki Padişah İsviçre'de **Siyonistlerin Dünya Kongresinde verdikleri kararı çoktan haber almıştı.**

Bu sırada Rusya'dan Yahudi mültecilerinin gelmekte olduğunu hey'etin teklifindeki maksadın nedeninin iç yüzünü biliyordu. Sultan Abdülhamid bunları sükûnetle dinledikten sonra huzurundan defolup gitmeleri için mabeyincisine emir vermiş, derhal dikte ettirdiği bir fermanla Yahudi'lerin Filistin'e hicretlerini men etmişti.

Koparamadıkları imtiyaz yüzünden Padişaha düşman oldular, toplanıp tekrar bir kongre yaptılar şu karara vardılar: Politik siyasî mücadele yollarile Sultan Hamid'i tahtından düşürüp bu suretle işin başarılmasına karar verdiler. İlk teşebbüs Ermeni komitecilerile olmuştu. İngiltere Kralı (Yedinci Edvard) tahta çıkmadan evvel Yahudi'lerle gayet sıkı münasebet tesis etmiş,

Kral olduktan sonra İsveç Kralı **Beşinci Güstav** delâletile Farmason locasına kayıt edilmişti. (YEDİNCİ EDVERD) devri Dünya Yahudi'liği için adeta bir altın devri olmuş, Yahudi'lerin Filistin'e sızmalarına yardım etmiş, onlarda bu yüzden istilâ fırsatı bulmuşlardır.

Ermeni komitecilerine, Yıldız'da bomba atıp Sultan Hamid'i öldürmeleri için (Kral Edvard) 13 bin altın vermiş siyonistlerin maksatları için yardım edip ecnebî bankalarında krediler açmıştı. Bu yüzden Ermeni komitecileri ilk iş olarak Babıâli'yi bastılar, diğer bir gurupta Galata'daki Osmanlı Bankasını işgâl etti sokakta halkı galeyana getirmek için bombalar attılar. Devrin sadrazamı Sait Paşa derhal askeri kuvvetlerle bankayı çevreledi. Babıâli'yi basan Ermenileri de zaptiyeler yakaladı. Bu sırada gümrük hammalları ellerine geçirdikleri sopalarla hepsini linç ettiler. Kumkapı'da Ermeni kilisesindeki mukavemetçiler tabanca, bomba kullandılar, askerle yapılan çarpışmada nihayet teslim olmuşlardı. Fakat Rus Sefiri işe müdahale ederek tutulan komiteci Ermeni'lerin Rus tebaası oldukları için Rus bandıralı bir vapurla memleketten çıkarılmasını istedi. Mevcut kapitolasyon yüzünden buna muvafakat edilmişti. Fakat Ermeni'ler başladıkları işten vazgeçmediler maksat Sultan Hamid'i ortadan kaldırmaktı, siyonistler Ermeni'lere tavizler verip işe devam ettiler. Bu seferki suikast plânı çok daha tertipli olarak hazırlanmıştı. Plân İsviçre'de **Yahudi'ler tarafından** hazırlanmış Rusya'da bu gibi işler için yetiştirilmiş, suikast işlerinde tecrübesi olan Fransız tebaalı bir Macar Yahudi'si **(EDVARD JURES)** bu iş için organize edildi ve Ermeni Taşnak komitecileri ile birlikte faaliyete geçtiler. Suikastın muvaffakiyetle başarılması için Padişahın mutlak öldürülmesi gerekiyordu. Hazırladıkları plân gereğince Viyana'da husus'

bir tarzda yaptırılan arabanın her parçası ayrı ayrı gümrükten içeri sokulmuş, sonra bir araya getirilerek monte edilmişti.

Bu parçaların **rüşvetle gümrüklerden muayenesiz geçirildiği sonradan yapılan tahkikatla meydana çıkmıştır.** (Cehennem bombası) denilen saatli bomba, arabacının oturduğu minderin altındaki ahşap kısmın içine yerleştirilmiş saati ayarlanıp, Yıldız'da Sultan Hamid'in Cuma namazına geldiği sırada patlayacaktı. Bu araba Padişahın geçeceği yolun yakınında bırakılması lâzım geliyordu, nitekim bunuda yaptılar. Sultan Hamid resmî ve hususî hayatında son derece muntazam bir insandı. Cuma selâmlığıda muayyen saat ve dakikalarda cereyan eder hiçbir zaman gecikmezdi. Selâmlıktan evvel askerî bir resmi geçit yapılırdı. Saltanat kapısının önünden camie kadar olan mesafe birkaç yüz metrelik bir saha idi. Camiin bahçe kapısının karşısındaki binanın balkonlarında, sefirler ve madamları, saray mensubu sultanlar, vükelâ âileleri bu balkondan merasimi seyrederler, buraya ancak müsaadeli zevat dâvetiye ile girerlerdi.

Sahanın iki tarafından dizili askerlere süngü tak, selâm dur, kumandası verilir, saltanat kapısının ağzındaki borazan zatı şahane borusunu çalar, Padişahın geldiğini haber verirdi. Abdülhamid'in her zaman bindiği dört atlı saltanat arabası görünür görünmez mızıkalar Hamidiye Marşını çalar, arkasından üç defa selâm çalınır «Padişahım çok yaşa» sesleri Yıldız'ı inletirdi. Bu merasimde bütün devlet ricali bulunurlar, müsaadeli zevattan başka hiç kimse Cuma namazı için Padişahla beraber camie giremezdi. Her tarafta bendegân hafiyeler, sivil polisler vardı. Her Cuma olduğu gibi suikast gününde yani Meşrutiyetin ilânından üç sene evvel 1905 senesi Temmuz ayının 21 inci Cuma günü Padişah, mutat

merasimle camie gelmiş binek taşında arabadan inmiş, yerli yabancı seyircilerin alkışları arasında camie girmişti. Camiin ikinci katındaki kafesli balkonda Cuma namazını aşağıdaki cemaatle beraber kılardı. Bu sırada yan oda ve balkonda hükümdarın muhafızlarından başka kimse bulunmazdı. Dualar bittikten sonra Padişah merdivenlerden inmiş, binek taşında Şeyhulislâm Cemalettin efendiye her zaman olduğu gibi iltifatlar etmek istemiş, birkaç dakikayı bu suretle geçirmişti. Bu konuşma esnasında camiin avlusunda askerî erkân, etrafında kordonlu yaverler, sivil bendegân duruyor, tam bu sırada gökleri titreten bir tarraka ile bomba patlamış, atlar, araba parçaları, insan kol ve baçakları havay yükselmiş, ortlığı bir duman kaplamıştı. Sarsıntıdan camiin bütün camları parçalanmış, dökülürken etrafta sağ kalabilen askerî erkân, saray bendegânı, şaşırıp hepsi kaçmışlardı. Neden sonra koşup gelenler, Padişaha sıhhat afiyet dileyenlere ,arabamı çekiniz, etrafı kordon altına alınız, mesulleri tevkif ediniz diye emir vermiş, atların dizginlerini kendisi kullanarak saraya gitmişti. Birçok askerlerin parça parça olmuş cesetleri belirsiz bir hale gelmişti. O gün birçok kimseler tevkif edildi. Suikastçıların elebaşılarının birçoğu yurt dışında bulunuyordu. Meşhur (Necip Melheme) nin riyasetinde kurulan tahkik hey'eti, kısa bir zamanda suikastın bütün gizli tertiplerini, faillerini meydana çıkarmış yakalanan Bakû'lu Ermeni'ler **Hrıstofor Mikaılyan, kızı Robina ile Kostantin Kabulyan** yakalanmışlardı, bunlardan birinci sınıf suikastçılardan Bakû'lu bir Rus Yahudi'si olan Kabulyan ihtiyacını görmek için girdiği helâda teneke ibriği ile karnını, kol damarlarını yırtarak intihar etmişti. Sonradan bu işlere dair Türk teşkilâtı mahsusasının eline geçen bir broşürde milletler arası **Siyonist teşkilâtının 22 maddelik düs-**

turları vardır ki çok manâlı ve dikkate şayandır.

Osmanlı teşkilâtı mahsusasının dikkatli tetkikleri neticesinde varılan hakikat şudur ki, 1892 den beri Dünyamız bu zihniyetteki Yahudi'lerle mücadele halindedir. Bugün 31 Martı hazırlayan Yahudi'lerdir, ölmüş olsalar bile. Benî İsrâi lile Arap dünyası arasında devamlı bir mücadele vardır. Bundan dolayıdır ki Arap dünyasını elinde tutmak isteyen Rus'larla İsrail devletini destekleyen **Amerikan, İngiliz** bloku arasında üçüncü bir cihan harbinin tohumu orta şarkta gömülüdür.

Hiç şüphe yok ki Abdülhamid daha o zamanlar anlattığımız niyetlerle kurulacağı muhakkak görünen İsrail devletini sezmiş, buna kendisinin alet olmamasını istemişti.

Yahudi'lerin **Farmason**'larla beraber hareket ettiklerini biliyor ve dâima yerli yabancı unsurların imparatorluğu parçalamağa mahkûm etmesinden çok endişe duyuyordu. Arnavut'ların, Kürt'lerin, Çerkez'lerin, ileri gelenlerini sarayında vazifeli, eli altında bulundurur. Onları yüksek rütbelere asker olanları (Müş'irliğe - Mareşallığa) kadar yükseltip ehliyet gösterenleri de vardır. Abdülhamid, Arap'lardan, Ermeni'lerden, bilhassa Yahudi'lerden daima şüphe etmişti. Onların da birgün oyunbozanlık yapacaklarına inanmıştı. Abdülhamid ne kadar müstebit bir hükümdar olursa olsun etrafını tanıyor, uzağı görüyor, harpten çok çekiniyor sulh yoluyla halledilemiyecek bir şey olmadığına kani bulunuyordu. Osmanlı İmparatorluğunu teşkil eden anasır içinde sinsi oldukları kadar kurnaz ve çok becerikli olan **Yahudi**'lerden endişe duyuyordu. Padişah, Rum'un, Ermeni'nin, Arap veya Arnavut'un kıyamından korkmuyordu. Bunları kuvvetle silâhla bastırabilirim fakat Yahudi'ler zeki

aynı zamanda zengin oldukları için onlarla mücadele kolay değildir, demişti.

Abdülhamid'in düşüncelerinde ne derece haklı olduğunu müteakip hâdiseler göstermiştir. 31 Mart vak'ası ile **Selânik dönmeleri, Mason'lar** tarafından saltanat-ı hukuk-u hükümrasinin nasıl yıkıldığını, hazine ve saraylarının Balkan çetecileri tarafından nasıl yağma edildiğini cemiyetin siyasetinin acısını gözleriyle gördü.

Siyasî tarih Abdülhamid'i hiçbir zaman iktidarsızlık ve **başarısızlıkla itham edemiyecektir.**

Kurduğu mekteplerde yetiştirdiği sivil ve asker İttihatçılar Sultan Hamid'le devlet idaresini paylaşmış olsalardı İttihat ve Terakki neslinin dinamizmi ile Padişahın siyasî tecrübesi birleşir, hiç şüphesiz tarihin seyri bile değişebilirdi.

Taşkışlada da 31 Mart vak'ası ile binlerce Türk askerleri de kurban edilmezlerdi.

Abdülhamid'in huzurundan kovulan siyonist murahhası (TEODOR HERZE) Padişahtan gördüğü red muamelesi karşısında fena halde sarsılmıştı. O Alman İmparatoru (Wilhelm) den almış olduğu teminatın kat'î olabileceği kanaatinde idi. Dünya Yahudi'lerinin vereceği 5 milyon altının Sultan Hamid'i yola getireceğini zannetmişti. Hâdise ümidin aksi olunca Herzel soluğu Balkan'larda aldı. Selânik'te gizli kongreler yaptılar. Uzun müzakerelerden sonra şu karara vardılar: **Türk düşmanlığının elebaşısı olan hem İtalyan hem Osmanlı çifte tabiiyetinde bulunan ve hürriyetten sonra da Selânik mebusumuz olan 31 Mart vak'asından sonra da Sultan Hamid'in saltanattan hal'ini tebliga memur hey'etin içine aza sıfatıyla burnunu sokan (EMANUEL KARASU)** adındaki karayılanı murahhas tayin ettiler.

Karar gereğince, Rumeli ve Balkan'lardaki Anasır-ı

gayrı müslimeyi Osmanlı hükûmeti aleyhine tahrik edip memleketin asayişini bozmak katliamlar yüzünden düvel-i muazzamanın müdahalesini temin maksadıyla faaliyete geçtiler. İlk iş Malisor'ları ayaklandırdılar Arnavut ihtilâlcilerini tahrik edip devletin başına büyük gâileler açtılar. Osmanlı ordusu geceli gündüzlü bunlarla uğraşmak mecburiyetinde kaldı.

Bunlardan Koçina'lı Faik, Derviş Hima, Albaniya gazetesi ile Abdülhamid'i devirmek için (EMANUEL KARASU) dan aldıkları altınlara mukabil habire çalıştılar, çünkü Arnavut ihtilâlcilerinin hepsi Mason'du.

Osmanlı İmparatorluğunda ilk Mason locası Arnavut'luğun merkezi sayılan (BERAT) da İtalyan'lar tarafından açılmıştı.

Arnavut hürriyetperverleri arasında hele bir tanesi vardı ki, eşi emsali menendi yoktu (İSMAİL KEMAL) onun para çekmediği siyasî yollar kalmamıştı. Siyonist'lerden, İtalyanlar'dan, İngiliz'lerden, Mısır Hidivin'den hatta memleket dışındaki Abdülhamid aleyhtarı teşkilâtları Yıldız'a muntazaman jurnal edip bizzat Padişahtan bile para almıştı.

O günlerde Balkanlar ateş içersinde Arnavut, Bulgar, Sırp, Karadağ çeteleri kasabalara köylere baskın yapıp hükûmet memurlarını, ahaliyi öldürüyorlar, Rumeli'nin her tarafında katliâmlar oluyor, tabur tabur Osmanlı askerleri bunlarla mücadele edip çarpışıyordu ve asayiş namına birşey kalmamıştı.

Abdülhamid'in bunlarla mücadelesi çok zor ve anlayışlı olmuş fakat beri tarafta 1553 yılında Kanunî Sultan Süleyman ile Birinci Fransuva arasında aktedilen sözleşme gereğince, münhasıran bir cemile-i atıfet olarak kabul edilen bazı esaslar sonradan Türkiye ile münase-

bete girişen yabancı memleketlerin de kazandığı bir imtiyaz silsilesi haline gelmiş ve kapitolasyonlar adı altında memleketin sinesinde dört asra yakın bir müddetle bir yara gibi işlemiştir.

Bu yüzden İmparatorluk içinde yaşayan ecnebilerden vergi ve gümrük resmi alınmaz, ikametgâhları her türlü taarruzdan masun, polis müdahale edemez memleket ekonomisinin gerektirdiği tasarruflar yapılamaz, bunları adlî, iktisadî, malî kısımları vardı. Her üç kısım da istiklâlimizi zedeleyen hükümleri ihtiva eder. Bunların hüküm sürdüğü mahkemelerimiz müstakil değildi.

Birinci Dünya Harbi sırasında kapitülasyonların ilgasına kadar bunlardan temettu vergisi alınamamıştı. Kapitülasyon hikâyesi Abdülhamid düşmanlarının faaliyetine yaramış menfaat ile hakkın çarpışmasına en acı bir misâldi. Ne zaman yabancılarla siyasî bir müzakereye girişilmiş ise mutlaka aldanan Osmanlı hükûmeti olmuştur. Abdülhamid'in bunlarla giriştiği mücadelede kullandığı tek silâh kurnazlıktı. Buna rağmen memleket içinde ve dışında hiçbir muhalifini öldürtmemiştir.

Onun devrinde Osmanlı adliyesi tam bir adalet terazisi olarak işlemiş ne sonradan düşmanları tarafından iddia edildiği gibi tıbbiyeli ve harbiyeli gençleri gemi kazanlarında yaktırmış, ne de bacaklarına demir bağlatıp İzzettin vapuru ile Marmara'da denize attırmıştır. Bunların cümlesi Yahudi iftira ve propagandasıdır.

Müddet-i Saltanatı olan 33 yıl içinde adî suçlardan ötürü tek bir vak'a müstesna idam cezası infaz ettirmemiştir. İşine gelmeyenleri göre müstebitti.

Bu soruları genişletmek mümkündür. Abdülhamid hasımlarını daima dikkatle takip ettirir onların gayelerini, zaaflarını, neye düşkün olduklarını öğrendikçe on-

ların arzularını tatmin etmek ve en sert hasımlarına bile kurnazca yumuşak muamele yapmasını bilmiştir.

Meselâ Tuna'lı Hilmi'yi, Abdullah Cevdet'i, İshak Sukûti'yi bir kalemde tasfiye etmiş, bunları makam kapmak hırslarından elde etmiştir. Tuna'lı Hilmi Madrit orta elçiliği üçüncü kâtipliğine tayin edilince Meşrutiyeti unutuvermiştir, Abdullah Cevdet Viyana büyükelçiliği tabipliğine tayin edilince ihtilâlcilerden eser kalmamıştır, İshak Sukûti'ye de Londra'da diplomatik bir doktorluk verilmişti. Fakat beri tarafta Balkan yarımadasını alevlendiren Abdülhamid'in huzurundan kovduğu **siyonist murahhası Teodor Herzel** soluğu derhal Paris'te almıştı. Orada Abdülhamid'in istibdadı aleyhine çalışan jön Türkler vardı. Herzel bunlarla işbirliği yapıp bir hayli para yardımında bulunmuş Jön Türklerde Yahudi ajanından para çektikleri gibi müstear şekillerle **Abdülhamid'den bile para çekmişlerdi.**

Jön Türklerin arasında ciddî bir feragatle mücadeleye azmetmiş temiz duygulu, dürüst olanları da vardı. Meselâ Cami Bey, Damat Mahmut Paşa, Hüseyinzade Ali Bey gibi hakikî hürriyetperverler... Bunlar ilk kafileden olanlardı. Abdülhamid'i devirmenin sırf kendi hedefleri olduğunu sanıyorlardı. Halbuki dünya ölçüsünde işleyen ve kontrolu tamamiyle **Yahudi Mason'ların elinde olan intikam politikasının** bir aleti haline sokulmuş olduklarını bilmiyorlardı.

31 Mart vak'asının icad ve sahneye konmasında, Selânik'te zehirli ağlarını kurmuş şebekenin başında Türk ve İtalyan çifte tabiiyetinde olan ve hürriyetten sonra da Selânik mebusumuz olan (EMANUEL KARASU) ile orada bir dönme mektebini idare eden sonradan İttihatçıların maliye nazırlığını yapan, Atatürk'ün İz-

mir suikastında birinci derecede alâkası olduğu için asılmak suretiyle idam edilen **dönme Cavid** vardı.

İlk iş Emanuel Karasu'nun İttihatçılara verdiği para ile başlar. Bu para işi gayet ustalıklı bir şekilde maskelenmişti. Emanuel Karasu İtalyan bankasından aldığı 4 yüzbin liralık altınları dört teneke içersinde Metroviçeli **(NECİP DRAGA)** isminde zengin bir adama vermiş ve o da bu parayı İttihat ve Terakki Cemiyetinin cidden namuslu ve faziletli bir uzvu olan merhum Eyüp Sabri Beye (Çorum mebusu) verdi. Hileye tenezzül etmeyen bu feylesof tabiatlı insan parayı aldı direktiflere göre sarfetti ne yazık ki bu para 31 Martın yaratılmasına sarfedildi.

Emanuel Karasu bu hâdiseyi müteaddit defalar makam-ı iftiharda, Sultan Hamid'e 5 milyon altına yaptıramadığımız işi **biz İttihatçılara 4 yübin liraya** yaptırdık diye övünmüştür.

Selânik'te, Paris'te Abdülhamid'in aleyhine faaliyetler devam ederken Dünya basınında da menfi propagandalar, çeşitli faaliyetler oluyordu.

Selânik'te **(RİZORTA)** Farmason locasının oynadığı roller çok mühimdi, çünkü bu locanın başında Karasu vardı. Paris'te ve Cenevre'deki Jön Türkleri Fransa meşrik-i âzamı himayesi altına alırken İtalya'ya (FLORANSA) bağlı localar Osmanlı devletinin öteden beri hilâfet düşmanlığı ile şöhret almış bütün kurulların ileri gelenleriyle temasa girdiler, yani o hale geldiki bektaşiler melâmilerle kaynaştılar kısa bir zamanda tarikat erbabı, müşirler, vezirler, elçilerden bazılar, şair, muharrir, avukat gibi münevver zümreler **Mason'luğu kabul ettiler.**

Vatan ve hürriyet Cemiyetinin ilk kurucularından Bursa'lı Tahir Bey melami idi. Şeyhulislâm Musa Kâ-

zım Efendi, Şeyhulislâm Hayri Efendi, Feylesof Rıza Tevfik, Kâzım Nami beyler hem Mason hem bektaşi idiler.

Talât Paşa, Süleyman Askerî, Vehip Paşa hürriyetin ilânı arifesinde Manastır'da üçüncü ordu kumandanı Arnavut Şemsi Paşa'yı öldüren mülazım Atıf, Resne'li kol ağası, mücahid-i hürriyet Niyazi, binbaşı Eyüp Sabri beyler hem Mason hem bektaşi idiler. Arnavut ihtilâlcilerinin hepsi Mason'du.

Dramatik ihtilâflarla birbirinden ayrılmış unsurlar yani Bulgar, Sırp, Rum çeteleri devamlı surette Selânik'ten idare ediliyordu.

Paris'teki idealist Jön Türkler aralarındaki siyonistlerin asıl maksatlarının nedenini bilmedikleri için terazi kefesinin hangi tarafa eğildiğinin farkında olmadılar, hâdiseler ilerledikçe faaliyetlerini artırdılar, Ahmet Rıza Bey ve arkadaşları bunlarla kaynaştılar. Kervan yola düzülmüştü.

Bu sırada İstanbul'da Jön Türkler teşkilâtı kuvvetlendirilmiş Harbiye, Bahriye, Tıbbiye, Eczacı mektebi talebeleri Paris'ten gönderilen gazete ve mecmuaları itimat ettikleri gençlere dağıtırlardı.

Mekteb'i Harbiye'de Fransızca hocası Çürüksu'lu binbaşı (Mahmutbey) muavini piyade mülazımevveli Bursa'lı Muhittin, Sultantepe'li Ferit Beyler tevziata yardım ederlerdi, neticede Çürüksu'lu binbaşı Mahmut Bey yakalandı Rodos kalesine sürüldü. Ferit Bey de Mısır'a kaçmıştı. Heybeli Ada'daki bahriye mektebinde de teşkilât vardı, orada talebeden Edirne'li Sami, Haydar, kardeşi Behçet, Trabzon'lu Osman ile harbiyeden Girit'li mülazımevvel Cevat, Saffet Beyler faâl aza meyanında idiler.

Kapitülasyondan faydalanarak Mahmutpaşa yokuşunda postahane açmış olan **Fransız**'ların bulunduğu yere mektebin hademesi Trabzon'lu Eğriboyunlu Osman'ı gönderirler, Paris'ten Jön Türklerin gönderdikleri gazete ve mecmuaları alırlardı. Bunlardan biri de Galata'da Mehmet Ali Paşa Hanı karşısındaki Avusturya postahanesi idi.

Harbiyeden Girit'li Abdülhalim, Tıbbiyeden Karagümrük'lü Ethem Ruhî, Erkân-ı Harbiye birinci sınıftan mülazımevvel Soğukçeşme'li Ferit, aynı sınıftan Dağıstan'lı Yusuf Akçora Jön Türkler Cemiyetine dahil idiler hepsi tevkif edilmişlerdi.

Hafiyelerin şiddetli takibatlarına rağmen teşkilât günden güne genişlemekte idi. Bektaşi tekkelerinin şeyhleri, mensupları, hatta Topkapı Sarayının içinde bile teşkilâta mensup olanlar vardı. Enderun-u hümayun beyleri olarak yetişmekte olan Divanyolu ecnazesi sahibi Süreyya, Seferli koğuşundan Kâzım, Hayri, Arap Cafer, Bağdat köşküne memur Avni Beyler Paris'teki Jön Türklerle temasta bulundukları gibi hiç umulmayan kimseler bu teşkilâta dahil idiler.

Gayeleri Abdülhamid'in saltanattan düşürülmesi, iktidara hür fikirli bir padişah getirilerek hürriyetin temini idi. Bu heyecan bilhassa yüksek tahsil talebesi ile zabitan arasında fazla idi.

Sultan Abdülhamid her Ramazan ayının on beşinde Topkapı Sarayına merasimle gelerek Hırka-i Şerif dairesindeki emânât-ı Peygamberiyyi ziyaret ederdi. Bu merasimde Karaköy köprüsünden geçip Gülhane bahçesinden Topkapı Sarayına varır, avdette Divanyolu, Şehzadebaşı, Unkapanı köprüsü yolu ile Şişhane yokuşundan Taksim'e oradan da Yıldız'a giderdi.

İki köprüden birinin ayaklarına dinamit koyup Ab-

dülhamid'i uçurmayı düşünmüşler fakat bu arada masum birçok vatandaşında telef olacağı düşüncesiyle bundan vazgeçilmişti. O zaman Taksim kışlasında vazifeli zabitandan Topçu Rıza Bey kışladaki bataryalarla Yıldız Sarayının bombardıman edilmesini teklif etmiş ayni düşünceyle yapılamamıştı. Son kararda gizli beyannameler tab ettirildi, bu beyannamelerde vaktiyle Mithat Paşa'nın Abdülhamid'e kabul ettirdiği esas dahilinde Kanun-u Esasinin ilânı için ,halkı teşvik maksadıyle dağıtılıp hatta saray kapılarına kadar yapıştırıldı.

Ramazanın on üçüncü gecesi vazife halinde beyanname dağıtan bahriye zabiti Haydar Beyi polisler, hafiyeler yakaladılar, diğer tarafta teşkilâtın en faal hademesi olan Heybeli Ada Bahriye Mektebi hademesi Trabzon'lu Eğriboyunlu Osman'ın beyanname dağıtırken yakalanması o zamanın Beyoğlu mutasarrıfı Enver Bey tarafından yapılan tazyik neticesi, teşkilâta mensup herkesi ele vermiş ve kısa zamanda Jön Türklerin bir kısmı yakalanmış, Taşkışla'da hapishaneye sevkedilmişlerdi. Kurulan Divan-ı Harp Riyasetine Reşit Paşa getirilmiş kararlar kat'î ve şumûllü olmuş mağdurları (ŞARK KURBANLARI) namı altında Trablusgarb'a sürgün etmişlerdi.

SULTAN ABDÜLHAMİD

İkinci Sultan Abdülhamid Milâdın 1842 senesi Eylül ayının 21 inci Çarşamba günü dünyaya gelmiştir. Annesinin adı Tirî Müjgân, Sultan Mecid'in ikinci karısıdır. Valide Sultan 1853 senesi Nisanının 26 ncı Salı günü yani oğlunun cülûsundan 23 sene evvel Hamid Efendi henüz onbir yaşında iken ölmüş Yenicamideki türbesine defnedilmiştir.

Sultan Hamid'in selefi ağabeysi Sultan Murat kendisinden iki yaş büyüktür. Sultan Hamid Milâdın 1876 yılı Ağustosun 31 inci Perşembe günü tahta çıkmış 34 yaşında Padişah olmuştur.

Annesi Tirî Müjgân kadın efendi öldüğünde Abdülhamid Efendiye üvey annesi Pirustu kadın efendi analık hamid Efendiye vey annesi Pirustu kadın efendi analık etmiş üvey oğlu tahta çıkınca bu kadın efendi Valide Sultan olmuştur.

Abdülhamid tahta çıktığında Osmanlı devletinin intihat devrinden sürükleyip getirdiği birçok istikraz borçlariyle karşılaşmıştır. Bu borçların yekûnu (252.801.885) Osmanlı altınıdır. İlk iş bunları ödeyip devletin itibarını büyük devletlere karşı yükseltmek gerekiyordu. Avrupa'dan malî mütehassıslar getirtti, aldığı raporlara göre ödeme çarelerini düzenledi.

Düyûn umumîye idaresinin teşekkülüne mukabil bu borcun yekûnundan (146.364.651) altın lira tenzil edildi, bu suretle yarıdan aşağı düşen yekûn (106.437.234) altın liraya inmişti.

O tarihten sonra bazı istikrazlar yapılmışsa da bunların çoğu devlet varidatının bir kısmı ile ödenmiştir.

Abdülhamid tahta çıktığında 1293 Rus harbi olmuştur. Osmanlı devleti için çok büyüü bir felâket olan bu harpte Tuna boyundan itibaren bütün Rumeli halkı ayaklar altında çiğnenmiş büyük bir ülke elden çıkmıştı. Abdülhamid Rus'larla bu karbin yapılmaması hususunda siyasî yollarla çok direnmiş fakat ne yaptıysa **hey'et-i vükelânın harp hususunda verdiği makûs kararlara mani olamamıştı.** Elîm bir hezimet neticesi Ruslar da (Ayestefanos - Yeşilköy) e kadar gelip İstanbul surlarına dayanmıştı. Ayestefanos muahedesiyle Osmanlı devleti çok ağır şartlar altında sulhu imzalamış, bu yüzden ağır tazminat ve kapitülasyon altına girilmiştir.

1897 senesinde Yunan muharebesi masraflarının büyük bir kısmını hazine-i hassa'dan, yani kendi kesesinden ödemiştir, Abdülhamid'in hayrât ve hasenata verdiği paralar da muazzam yekûnlar tutmaktadır.

İntihat devrinin en büyük padişahlarından biri olan Abdülhamid bir takım idarî taksiratına mukabil memlekete çok büyük iyilikleri vardır. Eserleri ve tesisatı hakkında ciltler, kitaplar yazılabilir. En büyük iyilikleri maarif sahasındadır. Memleketin kültür seviyesini yükselten Sultan Hamid'dir. Yarattığı eserler bugün bile meydandadır, bunları kimse inkâr edemez. Hakk-ı insafla kaydedeceğimiz eserlerinin göz önünde olanları şunlardır: Mekteb-i Mülkiye, Hukuk, Fen, Edebiyat kısımlarından mürekkep (Darülfünûn - Üniversite) (Sanayî-i Nefise - Güzel San'atlar Akademisi) (Hendese-i Mülkiye - Yüksek Mühendis Mektebi) Maliye Mektebi, Ticaret Mektebi, Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlîsî gibi yüksek tahsil müesseselerinin hepsi Abdülhamid

devrinde kurulmuştur. Bunlardan başka Ticaret-i Bahriye, Orman ve Maadan, Lisan, Dilsiz - Âmâ mektepleri, darulmuallimat, Kız sanayî Mektebi onun eserleridir.

Bilhassa garp tarzındaki ilk ve orta tahsilin hakikî müessisi Sultan Hamid'dir. Bütün vilâyetlerde sancakların çoğunda (İdadiler - Liseler) açtırıp bunlar için binalar yaptırmış, kazalarda (Rüştiyeler - Ortaokullar) kurdurmuştur. Yalnız İstanbul'da açtırdığı liselerin sayısı altıdır. İptidaî denilen ilk mektepleri köylere kadar sokan O'dur. Rüştiye derecesinden itibaren yabancı dil tahsilinin mecburî tutulaması da onun devrindedir. Bunlardan başka birçok vilâyetlerde darulmuallimin-ler, bazı vilâyetlerde hukuk mektepleri vardı. Kurduğu kültür müesseseleriyle binaların en mühimleri de şunlardır: (Müze-i Hümayûn - Eski Eserler Müzesi), Askerî Müze, Beyazıt Kütüphanesi, Yıldız Kütüphanesi, (Tıbbiye Mektebi - Haydarpaşa Lisesi) hep O'nun gününde meydana getirilmiş irfan müesseseleridir.

Kendi kesesinden yaptırdığı Şişli Etfal Hastahanesi ile tesis masrafını kısmen tesfiye ettiği Darülaceze, Yeni Postohane, Çemberlitaş'ta sonradan maarif nezaretine tahsis edilen darülfünûn binası, bilhassa İstanbul'u susuzluktan kurtaran Hamidiye suyu hep onun eserleridir. İlk defa tahrir-i nüfus teşkilâtı yapılmış, bütün memlekette ticaret, ziraat, sanayî odaları onun zamanında yapılmıştır.

Feshane, Hereke fabrikaları genişletilmiş, Yıldız çini fabrikası açılmış (1) bilhassa sırf İslâm âleminin

---

(1) Bugün yeniden faaliyete geçirilmiştir. Sultan Abdülhamid devrinde getirilen alât sayesinde bugün Avrupa ayarında seramik imal etmektedir.

iânesiyle Şam'dan Medine'ye kadar muazzam ve güç bir eser olan Hicaz demiryolu yapılıp işletilmiştir. (1327 kilometre uzunluğunda)

1897 de vuku bulan büyük bir zelzele ile tamamen yıkılmış olan Kapalıçarşı pek kısa bir zamanda eski haline getirilmiş ve bu himmetin bir nişanesi olarak ta Nuruosmaniye cihetindeki kapının üzerine meşhur hattat Sami Efendinin hattı ile mermer üzerine bir de kitabe yazdırmıştır: 1314 sene-i hicriyyesi rabiûlevvelinde mücetteden tamir olunmuştur.

Sultan Hamid'in askerî islâhatı da çok mühimdir. Almanya'dan askerî mütehassıs olarak şu generaller getirilmişti: **Fon der Golç, Fon Hofner, Kamp Hofner, Gromkov** paşalarla askerî bandoların islâhına memur bir de miralay **Lange** Bey vardı. Bu muallim generaller Osmanlı ordusunu asrın icabına göre yetiştirmişler, Alman ordularında tecrübe görmek, ikmal-i tahsil etmek üzere zabitler gönderilmiş, askerî rüştiyeler açtırmış Türk ordusunu yeni silâhlarla techiz etmiştir. Ecdadının geçirdiği bazı fecî hâdiselerin tesiri altında gayet dakik ve evhamlı olmuş, vehimleri yüzünden bazı kusurları da olmuştur. İnsafla düşünülecek olursa mübalâğa ile ifade edilen vehimlerde **HİÇ UMMADIĞI BÜYÜK ADAMLARDAN BAŞLAYARAK EN PESPÂYE ŞAHSİYETLERE KADAR SARAYA YAĞDIRILAN YÜZBİNLERCE JURNAL KARŞISINDA İNSAN ŞUURUNUN ALTÜST OLMAMASI MÜMKÜN DEĞİLDİR.**

Nitekim zaman ilerledikçe **kıldan nem kapacak kadar hassaslanan idarecileri** göz önüne getirecek olursak Sultan Hamid'i bu vehminden dolayı yalnız mazur değil **cesaretinin çokluğu ve sinirlerinin kuvvetinden ötürü takdir etmek insaf icabıdır.** Fazla olan bu evhamına

mukabil pek çok meziyetleri de vardır, fevkalâde bir zekâ ile düşmanlarını bile hayrette bırakan derin bir nüfuz ve hafızaya sahipti. Mutaassıp olmamakla beraber gayet **dindardı.** Hiç kimsenin (ırzında, parasında, namusunda değil) kelimenin bütün manâsiyle afif bir insandı.

ABDÜLHAMİD - ARAPLAR

Osmanlı İmparatorluk devrinde Arabistan'da üç askerî ordu vardı. Bunların merkezi Şam, Bağdat, Yemen-San'a şehirleri idi, bu ordular Arabistan'da hiçbir zaman rahat yüzü görmemişlerdir, asayişi bozan vakit vakit ayaklanmalar, baskınlar olur hükûmet bunlarla devamlı mücadele etmek zorunda kalırdı. Filistin, Yemen, Irak çöllerinde yarı müstakil şeyhlikler, emîrlikler de vardı. Bunlar meskûn toprakla deniz arasındaki boşluklarda, çöllerde, Cebel eteklerinde yaşayan Bedevî kabilelerdir. Fırsat buldukça birbirlerini yağma ederler, zayıf tarafın çadırını, devesini herşeyini alır götürür, bu yağmacılığa bir de ad verip (GAZVE) diye dinleştirir güya haramı helâl yaparlardı.

Eğer bağlı bulundukları şeyh ve emîrlikleri varsa o zaman vaziyet değişir durumları siyasî ve politik bir durum alır. Emîrleri, şeyhleri Osmanlı hükûmetiyle hem şeriflerle hem de İngiliz'lerle hoş geçinmek politikasını güderler hepsinin hissesinden Allah ne verdiyse kabullenmekten başka tasaları yoktur.

Sultan Hamid bunların karakterlerini çok iyi bilmiş emîrleri, şeyhleri idare için Reşit Paşa adında bir de mümessil tayin etmişti, bunlara her sene çıkın çıkın altınlar gönderilir, bu altınların oradan getirdiği ses Sultana Allah uzun ömürler versin duasından ibaretti. Merkezî şehirlerdeki Arap'ların ileri gelenlerinin çocuklarını yani Suriye, Irak, Yemen, Bağdat gibi yerlerden

seçilen Arap gençleri Abdülhamid'in İstanbul'da kurduğu aşiret mekteplerinde, diğer yüksek okullarda tahsil görüp yüksek mevki sahibi olanları bile vardır. Yıldız'da Orhaniye kışlasında tesis ettiği hassa ordusuna bağlı Arap zühaf adayları adı ile saray muhafız taburları olup bunlar başlarında kırmızı fes üzerine burma burma kıvrımlı yeşil renkte sarıkları bol kırmızı şeritlerle süslü cepken ve poturlu orijinal kıyafetleriyle yapılan Cuma selâmlıklarında ecnebilerin bile takdirlerini kazanırlardı. **Bunlar 31 Mart vak'asında Abdülhamid'den aldıkları kat'î emre göre isyana iştirak etmedikleri gibi Yıldız yağmasında bile hiçbir müdahalede bulunmamışlardı.**

Abdülhamid'in saltanatı müddetince peygamber ailesinden olan şeriflere tahsis edilen maaşları muntazaman verilir bunlar ihsan ve nişanlarla taltif olunurlardı.

İstanbul'da senenin muayyen gününde Hicaz'a gidecek bir sürre merasimi yapılırdı. Bu merasim (Sürre-i Hümayûn) adı altında tayin edilen sürre emini idaresinde gayet kıymetli hediyeleri, hamil, bayraklarla süslü deve kervanı halkın tezahüratı arasında dinsel bir merasimle Üsküdar'a geçirilir Karacaahmet'te yapılan son bir merasimle Medine'de Ravza-i Peygamberiyye gönderilirdi.

ABDÜLHAMİD - KÜRTLER

İmparatorluğun doğu ve güney vilâyetlerinde bir hayli Kürtler vardı. Bunların ekserisi Türkçe bilmezler, mezhep itibariyle alevî'dirler, içlerinde sün'i olanları pek azdır. Tâbi oldukları şıhların, ağaların emrinde yarı müstakil bir halde yaşarlardı. Bunlar devlete vergi

vermezler, Türklerle pek kaynaşmazlardı. Abdülhamid bunlarında politik yollarla idare edilmesini bilmişti. Bunlardan nüfuz sahibi olanların çocuklarını İstanbul'da kurduğu aşiret mekteplerinde okutur, o havalide kendilerinden kurduğu aşiret alaylarında ağalardan kumandanlar tayin eder onları rütbe ve nişanlarla taltif ederdi. Bunların içlerinde yüksek mevki sahibi olup cidden devlete hizmet edenleri olduğu gibi ehliyetsiz olanları da vardı. Hizaya gelenlerden biri de Bedirhaniler'den olup Üsküdar ve havalisi Selimiye kumandanı Ali Şamil Paşa'dır. Gayet iriyarı, gösterişli, geniş siyah yelpaze sakallı bu haliyle müşükkel bir şahsiyetti. Elinde kırbaç, maiyetinde emir çavuşları, yaverleri olduğu halde Kadıköyü'nde çarpı, pazar dolaşır, pırasaların yeşil saplarını kestirir, gezdiği yerlerde beğenmediği bir hal görürse elindeki kırbaçla döverdi.

Evi Söğütlüçeşme hamamının üst tarafındaki set üzerinde üç katlı bir köştü. Trenyolu evinin altındaki yarmadan geçer, trenlerin yarmadan geçerken çıkardığı gürültüden ev halkının rahatsız olduğu bahanesiyle gelip geçen trenlerin evvelâ yarmada durup tekrar hareketle yavaş yavaş gürültü yapmadan yoluna devam etmelerini nüfuzu sayesinde o günün Anadolu şimendiferleri umumî direktörü mösyö Hökmen'e tepeden inme bir emirle vaziyet temin edilmiş bu hal senelerce devam etmişti. Paşanın bu geniş nufuz ve imtiyazı, göğsündeki bol nişanları, sırmalı üniforması herhalde kendisini sıkmış olmalı ki kabına sığamaz olmuştu, bunun Ekâbirden Abdürrezzak Bey adında aynı imtiyazı haiz bir de kardeşi vardı. Beraberce işledikleri bir facia hayatlarının son damlası olarak bardağı taşırıvermişti.

Kardeşi Abdürrezzak Bey Nişantaşı'ndaki konağında otururdu. Konağa bazı ilâveler için caddeye taş yı-

ğınları döktürmüştü. Uzun müddet inşaat yapılmadığından taşlar cadde üzerinde kaldığı için halkın şikâyetini mucip olmuş, bu yüzden şehir emanetince taşların kaldırılması için resmen tebligat yapılmış Abdürrezzak Bey inadedip aldırış etmmeiş, belediye çavuşları bir gün aldıkları emir mucibince bunları kaldırmaya gitmişler Abdürrezzak Beyin adamları gelen memurları fena halde dövmüşler hatta birkaçını ağır surette yaralayıp nakliye arabalarını parçalamışlardı. Ertesi günü şehir emini Rıdvan Paşa'nın emri ile inzibat kullanarak taşlar kaldırılmış vaziyette adliyeye intikal etmişti.

Hâdiseyi bir izzet-i nefis meselesi telâkki eden Bedirhânî'ler şehir emini Rıdvan Paşa'ya kin bağlamışlar, intikam almak için suikast yapıp paşayı öldürmeye karar vermişlerdi. Rıdvan Paşa Göztepe'de (Sonradan Erenköy Lisesi olan) köşkünde oturur her akşam trenden inip köşküne yaya olarak giderdi. Bedirhânî'ler hazırladıkları plân gereğince hâdise günü katiller bütün hazırlıklarını yapıp paşanın akşam üzeri trenden inmesini bekleyecekler, Göztepe istasyonunun parmaklıklı çıkış kapısının sağında ve solunda hazırol vaziyetinde güya paşayı selâmlar gibi bir hareketle meşgul edip öldüreceklerdi. Hâdise günü Rıdvan Paşa yanında oğlu Reşat Bey olduğu halde trenden inmişler tam parmaklıklı kapının hizasına geldikleri zaman dört katil sağdan soldan attıkları kurşunlarla hiçbir şeyden haberi olmayan paşayı delik deşik edip kanlar içinde yere serdiler. Etrafın yardımı ile istasyonun kapısındaki eczaneye götürülen paşa kurşunların tesiriyle ruhunu teslim etmişti.

Katiller Kayışdağ caddesinden Fikirtepesine doğru firer ederlerken o gün istasyonda bulunan nöbetçi polisi Arnavut Murat Efendi ve kalabalık bir halkın ka-

tilleri takip etmesine rağmen katillerin açtıkları yaylım ateşi karşısında yakalamağa muvaffak olamadılar, katiller Fikirtepesinden aşağı kaçıp gittiler.

Bu sırada Kurbağalıderenin Gazhane köprüsü başında fayton arabalariyle neticeyi bekleyen Ali Şamil Paşa ile kardeşi Abdürrezzak katialeri derhal faytonlarla kaçırıp Selimiye kışlasında gizlediler. Facianın ehemmiyeti dolayısıyle vaziyet Padişaha bildirilmiş vaki irade-i seniyye üzerine Selimiye kışlasındaki katiller yakalanmış yapılan adlî tahkikat neticesinde herşey olduğu gibi meydana çıkmıştı. Abdülhamid Ali Şamil Paşa'yı Yıldız Sarayında hâdisenin teferruatını Ali Şamil Paşa'nın ağzından dinledikten sonra **bu alçaklığı nasıl yaptınız diye yüzüne tükürmüş** ve Paşa'nın omuzlarındaki (rütbesini gösteren) sırmalı apoletlerini ve göğsündeki nişanları koparıp yüzüne fırlatmış ve Bedirhânî'lere mensup ne kadar Kürt varsa hepsini Trablusgarb'a sürgün etmişti.

ABDÜLHAMİD - ERMENİLER

Sultan Hamid Padişah olduğu zaman Çarlık Rusya'sı görünüşte Osmanlı'larla dost geçinmek, aslında ise Balkan'lardaki İslav, Sırp, Bulgar, Kara Dağlıları istiklâle kavuşturmak politikasını güdüyordu. 1877 senesindeki harp Rus'lar için bir fırsat olmuş bu yüzden Osmanlı devleti Tuna havalisi ile Balkan'ları kaybetmişti. ((Ayestefanos - Yeşilköy) muahedesi ve onu tâdil eden 1878 Berlin kongresiyle emellerine nail olmuşlar yalnız Almanya'nın müdahalesi Bulgaristan'ın istiklâline mani olmuştu.

O sırada Avrupa'da hakim olan kanaat her nev'î anlaşmazlığın Osmanlı İmparatorluğundan koparıla-

cak parçalarla ortadan kalkacağı idi. Nitekim Bosna, Hersek, Arnavutluk, Trablusgarp, Kürdistan, Ermenistan, Vehabiler bu metot da sıra bekleyen meselelerin halline mevzu teşkil etmişti.

Müstakil Ermenistan kurmak için Ermeni'ler her zaman Çarlık Rusya'sının öncülüğünü yapmışlardır. Anadolu toprakları üzerinde beraber yaşadıkları Türklerin imhası için Taşnak, Hınçak adındaki komiteciler Anadolu'da müteaddid isyanlar çıkardılar. Bu isyanlar yüzünden büyük devletlerin müdahalesine bile sebep olmuşlardı. Sultan Hamid'e düşman olan **Siyonist**'ler bu Ermeni komitecilerinden faydalanıp Yıldız'da Padişahın Cuma selâmlığında bomba attırdılar, Osmanlı Bankasını bastırdılar. Gerek Siyonist'lerin gerek kendi emellerinin başarılması yolunda Türk milletinin yıkılmasına çalıştılar. Hürriyetin ilânından sonra da Meclis-i Mebusandaki Ermeni mebuslar hiçbir zaman Türklerin yararına hizmet etmemişlerdir. Birinci Cihan Harbinde ordumuzu arkadan vurmak isteyen Ermeni çeteleri yüzünden İttihatçıların yaptıkları Ermeni tehciri boşuna değildir. Anadolu'da kilise, ayazma gibi ibâdet yerlerinde bir hayli Rus silâhları bulunmuştu. Bu yüzden tehcir edildiler, fakat içlerinden komiteciler yüzünden haksız yere sürgün edilenleri de olmuştu.

ABDÜLHAMİD - YAHUDİLER

Yukarıda da bahsedildiği gibi Yahudi'ler en rahat günlerini Abdülhamid devrinde geçirmişlerdir. Buna rağmen Filistin dâvasını güden Yahudi'ler Sultan Ha**mid'in tahtından düşürülmesine sebep olmuşlardır.**

Eğer Abdülhamid Siyonist'lerin murrahası Teodor

Herzel'in teklif ettiği 5 milyon altın rüşveti kabul etseydi tahtından düşürülmeyeceği muhakkaktı.

Asıl Filistin'liler (FİLİSTİNS) Girit'ten bugünkü İsrail'e gelip yerleşen kabilenin adıdır. Mısır firavunu 2 nci Ramses bunları hakimiyeti altına almış sonra Yahudi'leri kendisine tâbi kılmıştı. Tâ ki kral Davut onları hizaya getirinceye kadar, 7 nci yüzyıldan sonra kimse onları tarihte göremez olmuş fakat isimleri bu bölgeye âlem olmuştur. Kudüs'te Musevilik, Hıristiyanlık, Müslümanlık içiçe yaşar, Peygamber İsa'nın (Nasra)dan merkep sırtında gelip Siyon tepesinde yemek yediği yer bugün Yahudi'lerin kıblesi olmuştur. Sebebi Sultan Hamid'e 5 milyon rüşveti teklif eden Siyonist murahhası Macar Yahudi'si Teodor Herzel bugün Siyon tepesindeki türbesinden Filistin'i seyretmektedir. Tarihte İsa Peygamberin çarmıha gerildiği bu ülke Babil hükümdarı, Hititler, Büyük İskender, Roma'lılar, Arap'lar, Haçlı'lar, Tatar'lar sırasiyle bu ülkenin sahibi olmuşlar en son Osmanlı'ların idaresi altına girmiş fakat İsrail peygamberlerinin sözlerini Yahudi unutmamış, **serseri** Yahudi'nin 2000 yıl onu ayakta tutan sırrıdır. Necef çölünde (GALİLEE) dağlarının sırtlarında tarihin mahkûm ettiği Sodom ve Gomora onların en büyük günâhlarıdır.

1945 senesinde Londra'da **FREDRİK MÜLLER** neşriyat müessesesi tarafından basılıp elimize geçen ve bizzat Siyonist'ler tarafından neşredilen (THE ZİONİST MOVEMENT) adındaki eserin müellifi (İSRAİL KOHEN) kitabının 77 nci sahifesinden şu parçayı alıyoruz: **18 Mayıs 1901 tarihinde (ORMİNİUS VAMBERG) adlı Macar Yahudi'si Filistin'i satın almak için Sultan Abdülhamid'e muazzam bir meblâğ teklif etmiş ve derhal saraydan kovulmuştur.**

Yine ayni sahifenin altında başka bir yazı: **23 Tem-**

muz 1902 tarihinde Teodor Herzel Filistin'i Yahudi'lere Padişahtan istemiş Sultan da memâlik-i şahanenin her yerinde Yahudi'lerin ikamet etmekte olduklarını eğer İsrail oğullarının yer yüzünde barınacak bir yerleri yok ta Türklüğün asaletine iltica ediyorlarsa Irak, Suriye, hatta Anadolu'da bile oturabileceklerini fakat Yahudi'lerin **Filistin**'e yerleşmelerinin mevzu-u bahs olamıyacağını bildirmesi üzerine Sultan Hamid'e 5 milyon altın teklif etmiş derhal huzurdan kovulmuştur.

Şu yukarıda Siyonist'lerin kitabından aldığımız parçalarda aydınlatıcı kâfi malûmat mevcuttur. Bugün 14 milyon Yahudi Dünyanın çeşitli memleketlerinde halâ yaşamakta, ve İsrail'e Dünyanın her tarafından Yahudi yardımı fasılasız akmaktadır. Kuzey Afrika'dan, Polonya'dan, Romanya'dan, hatta Hindistan'dan, yedi iklimden göçen çeşitli insanlar bir potada erimek için arz-ı mevuda akın halindedir. Bugünkü Filistin'in BERRİSEBA'da 112 kilometredir ki Peygamber Süleyman'ın Saba Melikesi Belkıs'ı karşıladığı yer burasıdır diye bazı tarihçiler yazmışlarsada doğru değildir, hakikatte Arap dilinde beir kuyu demek seb'a da yedi sayısı olduğuna göre beirseb'a yedi kuyu manâsına gelir ki esası budur, çünkü o havalide birülabid, birûlhasene, birûlmezar gibi birçok emsali vardır.

Osmanlı Teşkilât-ı mahsusasının dikkatli tetkikleri neticesinde varılan hakikat şudur ki 1892 den beri Dünyamız bu zihniyetteki Yahudi'lerle mücadele halindedir. Bugün 31 Martı hazırlayan Yahudi'ler ölmüş olsalar bile, Benî İsrail ile Arap dünyası arasında devamlı bir mücadele vardır. Bundan dolayıdır ki Arap dünyasını elinde tutmak Rus'larla İsrail devletini destekleyen Amerikan-İngiliz bloku arasında üçüncü bir cihan harbinin tohumu orta şarkta gömülüdür.

Hiç şüphe yok ki Abdülhamid daha o zamanlar, anlattığımız niyetlerle kurulacağı muhakkak görünen İsrail devletini sezmiş, buna kendisinin alet olmamasını istemişti.

İSTİBDATTAN HÜRRİYETE

Paris, İstanbul, Rumeli'nde (Jön Türk) ler faaliyetlerini artırıp devam ederlerken, Rumeli'nin, Manastır Selânik gibi maruf şehirlerinde de 3 üncü ordu zabitanı arasında gizli bir cemiyet kuruldu. Bu cemiyetin gayesi, Abdülhamid'in müstebit idaresini yıkmak, Birinci Meşrutiyetin kanunu esasi ruhunu yeniden kurmak, hürriyeti ilân etmek, İmparatorluğun bütün unsurlarını ırk, din, dil, sınıf farkı ayırmaksızın vatandaş olarak Osmanlı Hükûmetine sadık kılmak, hilâfeti tarsin etmek, orduyu inkılâbın bekçisi yapmak.

1315 senesi Ağustos ayının bir Cuma günü Selânik seyyar posta memuru Talât Efendi yedi arkadaşile (Çavuş Manastırı) denilen mesire yerine gitmişler **Besa** üzerine verdikleri bir yemin kararile Terakki ve İttihad Cemiyetinin, temelini kurmuşlardı.

Paris'te Jön Türklerin elemanı olan (Ahmet Rıza) Bey Selânik'te cereyan eden bu hareketleri takviye için en becerikli yardımcılarından (Doktor Nazım) Beyi gizlice Selânik'e gönderdi. Doktor Nazım, en evvel Talât Beyle temasa geldi, Ahmet Rıza Beyin verdiği direktifler mucibince müzakereye girişildi, nihayet (Terakki ve İttihad) Cemiyeti biri Paris'te diğeri, Selânik'te olmak üzere Haricî ve Dahilî namları altında birleşti.

Dahilî Cemiyetin merkez umumîsi için azalar seçildi, cemiyetin müteşebbis azası Talât Efendi idi. O esnada posta idaresi başkâtibi Rifat Bey vefat etti, Ta-

lât Efendi başkâtipliğe tayin edildi, Talât Bey oldu.

Selânik'te **Mason**'lar sanki Talât Beyin istikbalde Osmanlı İmparatorluğunun sadrazamı olacağını keşfetmişler gibi, onu derhal içlerine alıp **Mason** yaptılar. Mason'luğun birkaç derecesine terfi ettirip (loca) kendisine derhal on İngiliz lirası aylık tahsis etti. Bu işleri organize eden, Abdülhamid'in en baş düşmanı (MAKEDONYA RİZORTA) locasının üstadı olan **(EMANUEL KARASU)** idi, yardımda daha ileri gitti (ZİHNELİ SAİD) Bey ismindeki zat ile Frenk mahallesinde bir handa avukat yazıhanesi açarak Talât Beyi de bu işe iştirak ettirip avucunun içine aldı.

Padişah 3 üncü ordu mıntakası dahilinde yapılan hareketleri haber aldı, el altından hafiyeler, bazı yaverler gönderdi, o sırada İstanbul'daki (Jön Türk) teşkilâtile yakından temasta bulunmak üzere Karasu ile Talât İstanbul'a gelmişlerdi. Hafiyeler tarafından takip edildikleri için yakalandılar. Yıldız Sarayında acele teşekkül eden bir hey'et huzurile şüpheli eşhas diye ısticvab edildiler. Karasu, bu ısticvabda cidden zekâsını gösterdi. Bizler Mason'uz amma cemiyetçi filân değiliz diye hey'ete kanaat getirdi. Hem kendini hem de Talât Beyi kurtardı.

Hey'et arasında Sarayın en korkunç şahsiyetlerinden sayılan meşhur Kabasakal Mehmet Paşa da bulunuyordu, (Hürriyetin ilânında asılarak idam edilmişti) tam manâsile kara cahil olan bu adam, EMANUEL KARASU'ya şöyle bir sual sordu: **Mason ne demektir?** Mason demek insanı kâmil demektir. Onların arasında hususî bir işaretleri varmış, vardır efendim. Bak bakalım bizim içimizde de Mason var mı? Haşa Paşam sizin içinizde Mason yoktur diye cevap vermiş serbest bırakılmışlardı. Fakat Abdülhamid düşmanlarını çok iyi ta-

nıdığı için fırıldağın hangi rüzgârla döndüğünü bildiğinden sezdirmeden takip edilmelerini emir etmişti.

Selânik'e avdetlerinde, Terakki Cemiyetinin faaliyeti artırılmış ordudan mühim şahsiyetler Cemiyete dahil olmuşlardı. O sırada Selânik'te müş'iriyet erkân harbiyesinde Cemiyetin üç kuvvetli şahsiyeti bulunuyordu. Birincisi (Binbaşı Cemâl Bey - Büyük Cemâl Paşa) ikincisi (Kolağası Fethi Bey - Fethi Okyar) üçüncüsü (Kolağası Mustafa Kemâl Bey - Atatürk) Şam'dan gelmişti. Bunlar hakikî idealistlerdi.

Bu üç ateşli inkılâpçı erkânı harpler aynı dairede birleştiler, Cemâl Bey Cemiyetin teşkilât işlerini üzerine aldı, ordu müş'iriyet erkânı harbiyesindeki vazifesinden başka şimendiferler hat müfettişi de olduğu için gezip dolaştığı, Selânik, Kosova, Üsküp, İşkodra, gibi vilâyetlerde Cemiyet merkezlerini teşkil etmiş böylece Cemiyeti kuvvetlendirmişti. Cemal Bey Cemiyete sonradan intisab ettiği için kuruculardan değildi.

Üçüncü ordunun merkezi olan (MANASTIR) da ilk alârm işareti kaynamakta olan kazanı birdenbire taşırıverdi. Ordu kumandanı Birinci Ferik Arnavut Şemsi Paşa postahaneden çıkarken Cemiyetin fedailerinden mülâzım Atıf Bey tarafından Nagand tabancasile atılan beş kurşunla yere serilip öldürüldü. Bir ordu kumandanının, halkın gözleri önünde muhafızları arasında öldürülmesi, katilin de yaralı olarak arkadaşları tarafından kaçırılması halkı galeyana getirdi. Dırahor köprüsünü geçen katil mahalle arasında bir eve saklanıp kurtulmuştu.

Kırmızı kışladan gelen askerî kuvvet, kalabalığın vaveylâsı arasında Paşa'nın ruhsuz cesedini bulmuşlardı.

Beri tarafda Yanya askerî valisi (Müş'ir - Marşal Tatar Osman Paşa) dağa kaldırılıyor. Eyub Sabri Bey, **Bulgar çetecilerile birlik olup** dağa çıkıyor. Resne'li kolağası Niyazi Bey Resne postahanesini basıyor, Yıldız Sarayında, Abdülhamid'e çektiği telgrafta, Meşrutiyeti ilân edeceklerini bilâ kayduşard kabul edilmesini, aksi takdirde bütün mes'uliyetin kendisinde kalacağını bildiriyor, hürriyeti ilân ettirmesini istiyor. Kolağası Enver Bey de maiyetindeki askerlerle Niyazi Beye iltihak ediyor.

Padişah telgrafla, Rumeli müfettişi umumîsi Hüseyin Hilmi Paşa'dan vaziyeti, İttihad ve Terakki Cemiyetinin kuvvetini soruyor. Aldığı cevap şu olmuştu: **Zatı Hazreti Padişahilerine arz edeyimki, bu havalide benden başka herkes İttihad ve Terakki Cemiyetine dahildir.**

Selânikte bulunan (Müş'ir Hayri Paşa) İttihad ve Terakki Cemiyetini dağıtma vazifesini kabul etmemiş, Serez ve havalisi kumandanı Manastır'lı İbrahim Paşa işi üzerine alarak, Ferik Şemsi Paşa'yı Manastır'a gönderdi, fakat orada Cemiyetin hazırladığı suikastla, mülâzım Atıf'ın attığı beş kurşun, daha teşebbüse geçmeden akim kaldı.

Abdülhamid Manastır'da patlayan tabancayla en sadık biri olan Ferik Şemsi Paşa'nın şehrin en kalabalık meydanında ve üç tabur suvari askerlerinin gözü önünde Cemiyete mensup bir zabit tarafından öldürüldüğünü öğrendiği zaman dehşet içinde kalmış, o geceyi çok fena geçirmişti.

1324 senesi Temmuzun 9 uncu Perşembe günü Meclisi Vükelâ sabahın erken saatlerinden gecenin sekizine kadar içtima halinde kalmış ve bu toplantıda ileri geri

münakaşalar olmuş, (Serasker Rıza Paşa) hürriyetperverlerin lehinde konuşmuş umumî müfettiş İsmail Paşa (Zülüfül) ise asilerin mahv ve tenkilini istemişti. 10 Temmuz Cuma günü sabahı gazetelerin intişarı gecikmişti, herkes birbirine soruyor, acaba ne vardı gazeteler neden çıkmamıştı. Halbuki Manastır'da, Selânik'te Hürriyet ilân edilmiş toplar atılıyor Rumeli galeyan halinde şenlikler yapıyor, hiç bir kuvvet buna mani olamıyordu. Artık Hürriyet isteğinin önüne geçmek imkânı kalmamıştı. Birkaç saat gecikme ile gazeteler intişar etti ,hepsinde resmî bir tebliğ vardı (İradei Seniyye-i Hazreti Padişahi ile bundan böyle memaliki Osmaniyye'nin her tarafınman Meşrutî idare teessüs ediyordu.

Biraz sonra top sesleri İstanbul'u inletiyor, papazlar hocalar sarmaş dolaş oluyor, Müslümanlar gayri müslimler birbirlerine sarılıp öpüşüyorlar, 1324 senesi Temmuz ayının 10 uncu Cuma günü (HÜRRİYET-ADALET-MÜSAVAT-UHUVVET) umdelerile kayıtsız şartsız Meşrutiyet ilân edilmişti.

Memleketi Hürriyete kavuşturan (İTTİHAT ve TERAKKİ) Cemiyetini İstanbul halkı bir halaskâr gibi karşılayıp, kahrolsun müstebitler, yaşasın NİYAZİLER ENVERLER avazesi İstanbul'u inletiyor her köşe başında türedi bir takım hatibler bol keseden nutuklar verip ,yaşasın Hürriyet diye bağırıp istibdadı tel'in ediyorlardı.

Beri tarafta müstebid idarenin tanınmış hafiyeleri, erkândan bazıları, da acele bir kararla astırılmıştı. Bunlardan müstebidliği ile şöhret almış bu yüzden birçok kimselerin canını yakmış, esvabcıbaşı İsmet Beyin oğlu baş hafiye (FEHMİ PAŞA) Bursa'dan yeni şehire doğru fayton arabasile kaçtığı sırada ahali tarafından

tutulup SOPA ile öldürülmek suretile linç edilmiş, Sarayın umumî kâtibi Arap İzzet namile maruf Şam'lı Süryani (İZZET HOLO PAŞA) yurd dışına kaçmıştı.

1908 11 Temmuz Cumartesi günü İstanbul sokakları canhıraş seslerle çalkandı, İLÂVE, İLÂVE, İLÂVE, yazıyor... O zamana kadar vuku olmayan görülmemiş bir şeydi. Bir avuç içi kadar kâğıdın üzerine şunlar yazılı idi: (VEZİRİ MAALİ SEMİRİM SAİD PAŞA, FERİD PAŞA KABİNASININ VUKUU İSTİFASINA VE MÜSELLEM OLAN EHLİYYET VE DİRAYETİNİZE BİNAEN MESNEDİ SADARET UHDENİZE MESNEDİ MEŞİHAT DAHİ CEMALEDDİN EFENDİ UHDEŞİNE TEVDİ EDİLMİŞTİR.) denmekte ve memleketin Meşrutiyetle idaresini Padişah emir etmekte idi. İstibdad sona ermiş herkes hür olmuştu, sonraları bu Hürriyetin ne biçim bir şey olduğunu bizim nesillerimiz bütün acılarile pekalâ gördü. Görmediği şeyleri aklından geçirmediği facialarını, cinayetleri, insanların köpekler gibi boğdurulup, iplerde can verdiğini ,nice kahraman Türk evlâtlarının bağrına süngü sokup, kurşunlar sıkıldığını, kışlalar dolusu askerlerin, vatan topraklarının mezbahaya döndürüldüğü, ordunun YEMİN *ettiği Hürriyet* Devrinde görüldü.

(AFFI UMUMÎ)

Osmanlı İmparatorluğu Rumeli'de Balkan'lardan Kafkas'lara, Afrika'da Büyük Sahra'ya, oradan da Hind Okyanusuna, varan geniş bir ülkeye sahipti. Adalar Denizinde de 12 adası vardı. Hürriyetin ilânında yapılan affı umumîde bu geniş ülkedeki hapishanelerin kapıları ardına kadar açılıp bütün mevkuf ve mahkûmlar, kayıtsız şartsız serbest bırakılmışlardı.

İmparatorluğun kuruluşundan Hürriyetin ilânına kadar hiç böyle, bir umumî af kayıt edilmemiştir.

İttihad ve Terakki Cemiyeti bu affı umumîyi, yani hapishanelerin kapılarını başıboş açmakla ilk büyük hatayı işlemiştir. Çünkü 10 Temmuz Meşrutiyetin ilânından bir gün sonra hapishane kapılarının açılıp, binleri aşan her cinsten suçluların vatan sathına birdenbire yayılmaları Hürriyet için sonunda bir çok gaileler yaratmasına sebeb oldu.

İSTANBUL, Hürriyetin coşkun tezahüratlarile sermest bi rhalde çalkanırken,, Sultan Ahmet'teki (HAPİSHANEİ UMUMÎ) deki mahkûmlar koğuşların damlarına çıkmışlar, fasılasız hep bir ağızdan (Padişahım çok yaşa) diye bağırıyor bir taraftan da kapılara hücum ediyorlar.

10 Temmuz sabahı başlayan ayaklanma ve bağrışmalar bütün gece sabaha kadar devam etti. O gece Babıâli'de toplanan Vükelâ Hey'eti umumî bir affın yapılmasına karar verdiler. Bu kararı Padişahın da tasdik etmesi gerekiyordu. Nitekim Yıldız Sarayına giden bir hey'et, umumî af hakkındaki kararnameyi Padişaha bildirdiler. Kararı okuyan Abdülhamid, **Münderecatın fazla şumûllü olmasında memleket için bir mahzur yokmudur?** diye sordu ,yoktur efendimiz cevabını alınca, kararnameyi tasdik etti.

İradei Padişahi ile karara bağlanan kararname, hapishanei umumîdeki hükümlülere ve Üsküdar Paşakapısı, Galatasaray ve Zaptiye kapısındaki mevkuflara da okundu. Kararname gereğince mahkûm ve mevkuf, hiç bir kayda tabi olmadan kapıdan serbest bırakılacaktı.

Bu sırada İstanbul halkı sokaklara dökülmüş, Ya-

şasın Niyaziler Enverler Kahrolsun Müstebitler, Yaşasın İttihat ve Terakki Cemiyeti, sokaklarda davul zurna, latarina sesleri her tarafta kışla önlerinde askerî bandolar (ORDUMUZ ETTİ YEMİN, TİTREDİ HAKİ ZEMİN, BİZ MİLLETİ ETTİK EMİN, AÇILDI RAHI NEVİN, SANCAĞIMIZ ŞANIMIZ, OSMANLI UNVANIMIZ, VATAN BİZİM CANIMIZ FEDA OLSUN KANIMIZ) marşını hep bir ağızdan hem söylüyor hem çalınıyordu.

11 Temmuz sabahın erken saatlerinde hapishanei umumiye gelen hey'et beraberlerinde, bir sarıklı hoca, bir Rum bir de Ermeni papazı, yeşil sarıklı cübbeli bir de Yahudi hahamından ibaret dinî bir hey'ette gelmişti. Hapishanenin dış kapısı önüne konulan üzerine yeşil çuha ile örtülü bir masa üzerinde dört kitap, Kur'ân-ı Kerim, iki İncil, bir Tevrat'tan ibaretti. Masanın etrafında hey'et azaları, hepsi ayakta.

Evvelâ müddeiumumî tarafından, (AFFI UMUMÎ) kararnamesi okundu hoca efendi tarafından yapılan bir dua da (PADİŞAHIMIZ EFENDİMİZ HAZRETLERİNİN) saltanatında uzun ömürle daim ber karar olmasını ve Hürriyet ile Meşrutiyetin, Osmanlı'lar için hayırlı olmasını, temenniden sonra üç defa, Padişahım Çok Yaşa diye dağırıldı. Gardiyanlar kargaşalığa meydan verilmemesi için mahkûmları sıraya dizdiler, tahliyeye başlanılmıştı.

Görülen manzara he macıklı hem de düşündürücü bir olaydı. Pırtıları sırtlarında saç sakal birbirlerine karışmış pejmürde, bet benizlerinde kan kalmamış sefil insanlar çokluğu teşkil ediyor, içlerinde kabadayıvari, boyunlarında gümüş saat köstekleri asılı bellerinde, ipekli Sakız ve Tarabulus kuşak, fesler kaşların üzerine eğilmiş ,efevari çalımlı olanları da vardı.

Sıra ile kapıda masa başına gelen mahkûma, müddeiumumî evvelâ ismini, soruyor, hangi din ve mezheb sahibi ise ona göre masa üzerindeki kitaba el bastırıp (BİR DAHA SUÇ İŞLEMEYECEĞİNE) dair kendi lisanınca yemin ettirilip kapıdan serbest bırakıldılar. Bu hal akşamın geç saatlerine kadar devam etti, mehterhane ve tersane denilen her iki hapishane de bomboş kalmıştı. Yüzlerce (Müebbed hapis yani o devrin idamlıkları) katil, hırsız, ırz düşmanları, İstanbul'un Hürriyet galgalesi içine karışıp dağıldılar. Bütün vilâyetlerde mahpuslar tahliye edilmişlerdi. İçlerinde öyleleri vardı ki yılanlar gibi hele bir güneşi görebilse düştüğü kapandan bir kurtulsa, neler yapmıyacaktı, bunların kayıtsız şartsız başıboş bırakılmaları, Hürriyet sevincile çalkalanan İstanbul'un havasını bulandırdı.

Ortalıkta, polis, zaptiye, inzibatlar, görünmez oldular. Görünenler de şaşkın, vazife göremez bir haldeydi, bundan sonra Hürriyet var efendim, kimse kimsenin kılına dokunamaz.

O günün bizzat şahidi olduğum çok acı bir faciayı tüylerim ürpererek kayıt etmeden geçemeyeceğim: Tahliye edilen mahkûmlardan, evvelce idama mahkûm olup, birkaç kişiyi birden öldürdüğü için, o devirde idam cezası infaz edilmediği için cezası müebbed hapise çevrilen ve hapishanedeki mahkûmları bile haraca kesmiş olan (KASAP AHMED) ismindeki iri yarı insan kılıklı bir canavar, hapishane kapısında yemin edip Divanyolu'na çıkar çıkmaz aklını mı oynattı, yoksa insanlara karşı içinde beslediği bir intikam garazı mı vardı ne olduğu anlaşılamayan bir çılgınlıkla, yarım metre uzunluğunda o devirde saldırma denilen büyük bir bıçakla, sağında solunda rast geldiğinin, karnına kafasına saplamak, vurmak suretile tam dokuz kişinin canına kıydı.

Divanyolu caddesini kana boyadıktan sonra, yere serdiği cesetlerin üzerinden atlayıp, Sultan Mahmut türbesinin Babıâli'ye giden caddenin sağ tarafındaki sokağa kaçıp kayıplara karışmıştı. Ertesi günkü gazeteler facianın, fecaatini tafsilâtile yazdılar, katil ele geçirilememişti, sonradan işitildiğine göre Yunanistan'a firar ettiği anlaşılmıştı.

Bu olayların yazılmasındaki manâ, o günlerin geçirmekte olduğu haleti ruhiyeyi belirtmek ve ileride gelecek olan **31 Mart faciasında** bunlarında yağma ve kargaşalıkta az çok payları olduğunu belirtmektir.

Hatta bir asır evvel Tanzimat hareketi de Hürriyet için böyle olmuştu. Bir takım avantürye siyaset politika madrabazları ,bulanık suda balık avlamak, yapılan inkılâp gayretleri arasında külâh kapmak isteyenler olmuştu.

Tarih boyunca insanlar ne çektiyse hep bu sinsi menfaat düşkünü, haris politikacılar yüzünden çekmişlerdir. Bunlar daima hak ve adalet, maskesi altında siperlenip kin ve intikam hırsile milletin kanına zehir akıtan, Cemiyetin arasına sokulmuş bir nev'i canlı mikroplardır.

İşte 31 Martı hazırlayıp sahneye koyanlarda bunlardı (2). Beri tarafta Hürriyetin ilânile matbuat serbestisi alabildiğine çözülmüştü, bunu fırsat bilen düşmanlar hemen faaliyete geçtiler. Matbuatın esas ve nezahetine aykırı son derece çirkin hatta rezilâne, bir takım neşriyat yapan paçavralar peydalandı, maksadları Hürriyetten ziyade memleketin siyasi havasını bu-

---

(2) Jakop Şif başta Dünya Yahudi'leri ve onların milyonları da bunlardan istifade etmişlerdir.

landırıp emellerine nail olmaktı. Bunlar bir taraftan güya İttihad ve Terakki Cemiyetinin başarısını över görünürken, diğer tarafta da saltanatı, yıkmak için ustalıklı bir takım neşriyata koyuldular.

Bir takım uydurma hezeyanlı küfürlerle karışık düzende karikatür ve yazılarla süslü neşriyatlarile Hürriyetin havasını bulandırmaya çalıştılar. Bunların o günlerde piyasaya çıkardıkları gazetelerden birinin nümunesini, okurlarıma sunuyorum.

Küçük ebatta dört sahifeden ibaret gazetenin başlık yerinde (siyah bir redingot giydirilmiş papyon kravatlı bir merkep saldalyeye oturmuş önündeki masada güya birşeyler yazıyor, manşetin altında da şu hezeyan yazılı: (SER MUHARRİRİ DON KİŞOT, HEM SAMAN YER HEM DE OT) masanın altında da sinmiş bir halde Abdülhamid'in koca burunlu bir karikatürü, bu paçavra bir müddet zehirli neşriyatına devam ediyor, kimbilir kimin kanına dokunmuş olacak ki neşriyatı men ediliyor. Bir müddet sonra da kılığını değiştirip tekrar Babıâli'de görünüyor. Gazetenin bu defaki başlık yerinde yalnız iki merkep kulağı arasında da büyük punto ile (ELMALUM) yazılı olarak ortaya çıkıyor. Bunlar İstanbul'un geçirmekte olduğu Hürriyet nekahatinin birer nümunesiydi. Bu gibi maksatlı, neşriyat ve Cemiyetin bünyesine sokulmuş olan gizli tesirlerin yarattığı reaksiyonlar yavaş yavaş kendini göstermeye başlamıştı.

Hürriyetin ilânından Sultan Abdülhamid'in halline kadar geçen fasıla 9 ay 5 gündür. Bu müddet zarfında Cemiyet erkânı tamamile hükûmete iştirak etmemiş Padişahın da nufuzunu kıramamışlardı. Meşrutiyet ilân edildi. Müstebit Hükümdar Abdülhamid yerinde

kalmıştı. **Düşmanlarının gayesi onu tahtından düşürüp emellerine nail olmaktı.** Meşrutiyetin ilânını müteakip Cemiyetin ileri gelenlerinden, TALÂT, ENVER, CAVİD, RAHMİ, Beyler mühim arkadaşlarile Selânik'ten İstanbul'a gelmişlerdi. Bunlar hükûmet erkânile temasa geçip, idare âmirleri, vali, mutasarrıf, kaymakamların daima Cemiyetle irtibat temin, gaye ve esaslar dahilinde vazife görmelerini tavsiye ettiler, fakat bunların arasında, tâ Jön Türkler zamanındanberi gizli, emellerinin tahakkuku için çalışanlar da vardı. Bunlar Cemiyetin forsu altında faaliyete geçtiler, ilk iş olarak Cemiyetin partizanlık kavramını vatandaşlık kavramından ayırmayı düşündüler, siyaset rotalarını kendi gaye ve maksatları yolunda yürütmeye koyuldular, bunların yüzünden Cemiyet başardığı Hürriyeti acemilikleri yüzünden istikrarlı bir idare fonksiyonu yapamadı.

Cemiyetin etrafında bir çok sahte Hürriyet kahramanları belirmişti. Şeref sokağındaki mahmuzlarını yere vurup koltuk kabartan bu türediler 31 Martın hüviyet ve müstenidatında âmil oldular, bu âmillerin bazılarına temasla açıklamak zarurîdir.

Yıllardan beri devlet idaresinde vazife görmüş, haksız bir ittihamla müstebit telâkki edilerek, bir çok memurlara hiç bir hak ödemeksizin işlerinden uzaklaştırılması, bir gayrı memnunlar zümresinin yaratılmasına sebeb oldu. *Bir müddet sonra da sıra orduya gelmişti.*

Orduyu gençleştirmek bir zaruretti. Fakat bu işi cefeikalem değil o gün için biraz hesaplı yapmak gerekirdi. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunun üç kıtada yedi ordusu vardı. Bu ordularda mektepten, alaydan, yetişmiş birçok zabitler vardı. Bunların aralarında tahsil görmemiş, ehliyetsiz olanlar bulunduğu gibi, dört milyon kare

mesahai sathiye üzerinde 34 milyon nufusu **müdafaa** için (YEMEN) in cehennemî çöllerinde, Arabistan'ın susuz illerinde Balkan yarımadasında, Bulgar, Sırp, Yunan çetelerile çarpışmak suretile türlü mahrumiyetler içinde ömürlerini yıpratmış, ayni zamanda fıtrî zekâlarile temayüz edip, başardığı yararlıklar yüzünden basamak basamak terfi edip yükselmiş olanlarıda vardı.

Bunların, bir kalemde hepsi vazifelerden atıldılar, hiç hak tanınmadığı için yoksulluğa düştüler, bunlar tabiatile Cemiyete küstüler. İkinci bir gayrı memnunlar zümresi yaratılmıştı. İstibdat devrinde medreselerde kayıtlı olan softalar askere alınmaz istisna edilirlerdi. Hürriyet olunca talebei ulumun askere alınma kararı da üçüncü bir muhalif gurubun yaratılmasına sebeb oldu. (İTTİHAD ve TERAKKİ) Cemiyetinin inkılâpçı zabitlerinden bir kısmı kendilerine mühim birer mevki temin etmişlerdi, bunlardan (Erkânı Harp Kaymakamı Cemâl Bey - Büyük Cemâl Paşa) (Erkânı Harp Binbaşısı Enver Bey - Enver Paşa) (Harbiye Nazırı Başkumandan Vekili) (Erkânı Harp Binbaşısı Fethi Bey - Fethi Okyar) ateşe militer olmuşlardı.

Bunları gören Cemiyetin komiteci zabitleri, Hürriyetin istihsalinde **bizlerde beraber çalıştık,** onlar sade kendilerini düşündüler, bizler yerimizde mi sayacağız bu ne biçim adalet diye Cemiyete direndiler, netice alamadıkları için muhalefete geçip bir takım guruplara ayrıldılar. Bunlar itilâfçı, halaskârlar, teceddüt fırkası, Arnavut başkımcılar, adı ile her gurup kendi fikir ve kanaatına göre faaliyete geçtiler. Fakat Cemiyetin içine sokulmuş inkılâpçı maskesi altında gizlenen **Yahudi ruhlu dönmeler** hemen faaliyete geçtiler. Memnunlar ile gayrı memnunlar arasındaki gerginliği sistemli bir

şekilde körüklediler. Cemiyetin umumî merkezinde tabanca belde pervasızca mahmuzlarını şıkırdatan Hürriyet kahramanları arkadaşlarının muhalefetlerine gülüp alay ettiler, muhaliflerde gazetelerde Cemiyetin güttüğü aykırı siyasetin yerinde olmadığını bütün açıklığiyle tenkide başladılar. İttihat ve Terakki Cemiyeti muhaliflik ve muvafıklık kompleksi yüzünden istikrarlı bir idare fonksiyonu yapamadı, kabahat Cemiyetin adında değil bünyesinde olduğu için (FERMANTATION) u tahammürünü artırdı kör, acemi siyaset kolpolariyle hem kendini hemde milletini aşındırmak yolunu tuttu.

İçlerinde anadan doğma siyasetçiymiş gibî diplomatlık taslayanlar fırsattan istifade mevki sahibi oldular, gerçi her ihtilâlin, inkılâbın bir tepkisi olmak tarihî ve beşerî bir zaruretti. Düşmanlarının tesirî altında hep kafasının dikine gitti siyasetin, bilimin aydınlattığı yollardan yürümeye aldırış etmedi bu yüzden politikacılıkta yapıcı olmak vasfını kazanamadı, hakikatı görüp haykıranları ekarte etti, neticede Türk milletini yüz kızartıcı çöküntülere sürükledi. Siyasî hedeflerin tayininde Cemiyetin rolü mühimdi, fakat bunu başaramadı. Yaptığı Hürriyeti acemilikler yüzünden bilerek düşmanlarına taviz verdi. Başlangıçta düzeltilmesi gayet kolay olabilecek **saltanat değiştirmesini 31 Martı yaratmakla Padişahın sarayını, hazinesini, Bulgar'lara, düşmanlarına yağma ettirmekle ne kazandı?** Kendisini millet ve memleket işlerinde aşırı derecede yetkili görmesinin cezasını millete çektirdi, sorumluluk mevkiinde bulunan işlerine karışan muhalifleri öldürtüp sağ kalanları da Sinop kalesinde zindanlara doldurdu. Neticede Cemiyetide, kendilerinide, vatanı ve milletide uçuruma sürüklediler, kendileride yadellerde her biri bir ta-

rafta sürünüp gittiler ve birer kurşunla yere serildiler.

Cemiyetin müfrit ittihatçı denilen taşkın ruhlu bir unsurla mutedil hürriyetperverler bilhassa muhalif guruplar fena halde çarpışıyorlar, diğer taraftan Cemiyetin Hürriyete aykırı hareketlerini tenkit eden gazetecilere bu gibi neşriyata devam ederlerse başlarının ezileceği yolunda tehdit haberleri gönderildi. İdealist ve Hürriyetin hakikî müdafileri olan bu gazeteciler tehditlere aldırış etmeyip hak yolundaki neşriyatlarına devam ettiler. Fakat çok geçmeden 1909 senesi Nisan ayının 6/7 Salı gecesi köprü üzerinde Serbesti gazetesinin baş muharriri **Hasan Fehmi** Bey üç el ateşle yere serilip öldürüldü. Katiller köprünün demir parmaklıkları üzerinden denize atlayıp evvelden hazırlanmış olan bir sandalla vak'a yerinden uzaklaşıp Haliç'in karanlıklarında kaybolup gittiler.

O devirde Galata köprüsünün iki başında da inzibat karakolları vardı. Silâh seslerine koşup gelen zaptiye ve polisler katillerden bir iz bulamadılar. Şüphe üzerine bazı eşhasda beyhude yere zorlandılar, cinayette faili meçhul olarak gösterildi. Katiller kimlerdi şimdiye kadar yazılmış olan eserlerin hiçbirinde katillerin ismi, kim oldukları belirtilmemiştir, çünkü bunlar Cemiyetin asil fedâilerinden oldukları için örtbas edilmişti. Katillerden Rize'li Lâz Emin İstibdat devrinde taharri komseri iken Hürriyetten sonra Cemiyete fedâi olarak girmiş diğeri ise Üsküdar'lı Vahit katillikten müebbet hapise mahkûm iken Hürriyetin ilânı ile aff-ı umumîden istifade edip hapisten kurtulan bir katildi.

Bunlar tahsisat-ı mestureden aldıkları paraya mukabil Cemiyet hesabına çalışan fedâilerdi. Lâz Emin mütarekede İngilizler hesabına çalışıp birçok vatandaşların canını yakmış, millî kuvvetler İstanbul'a girdiği sı-

rada seyyiatiyle başbaşa kalamıyacağını anlayınca Mısır'a kaçmıştı. Çok geçmeden (AHMET SAMİM) isminde genç bir muharrir güpegündüz Bahçekapı'da katledildi. Katiller vak'a mahalline yirmi adım ileride bulunan karakola girivermişlerdi. Evkaf nezaretinin kasası çatır çatır kırılıp içindeki paralar aşırılmış failleri ele geçirilememişti. Bakırköy'de Zeki Beyi öldürenler **Çerkes Nazım** ve **Ahmet** isminde Cemiyetin fedâileri idi.

(ÇERKES NAZIM ve AHMET BİRİNCİ CİHAN HARBİNDE VAN DİVAN-I HARBİNE GÖNDERİLEN İSTANBUL MEBUSU ZÜHRAP İLE VARTAKES'İ YOLDA ÖLDÜRDÜKLERİ İÇİN ŞAM'DA CEMÂL PAŞA TARAFINDAN ASILMAK SURETİYLE İDAM EDİLMİŞLERDİ.)

Bu hâdiselerin içyüzünü bilenler vardı, fakat bunlara neşter vurmaya kimsenin cesareti yoktu.

Gazeteci Hasan Fehmi Beyin katli hakkında 7 Nisan 1909 Çarşamba günkü İkdam gazetesinde şu yazılar okundu: (HASAN FEHMİ BEY ÜÇ YERİNDEN KURŞUNLA YARALANMIŞ, ALDIĞI YARALARIN TESİRİYLE DÜN GECE KÖPRÜ ÜZERİNDE VEFAT ETMİŞTİR. KATİLLER ELE GEÇMEMİŞTİR(MENAFİ-İ VATANİYYEYİ MÜDAFAADAN GAYRI BİRŞEY DÜŞÜNMEYEN HAKKI, BİR KUVVE-İ İSTİBDADİYENİN VATANI HARABİYE DOĞRU SÜRÜKLEYEN HAREKÂTINI HALİSANE TENKİT EDEN BU ARKADAŞIMIZI ARTIK BİZDEN EBEDİYYEN AYIRMIŞTI.)

Serbesti gazetesinin o günkü nüshasında o zamanki yüksek tahsil gençliğinin İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı protesto mahiyetindeki şu yazıları intişar etmişti:

«Mücahid-i hakiki-i hürriyet Hasan Fehmi Bey al-

çakçasına öldürüldü, bu hareketi şiddetle protesto etmek için Sadarete, meclis-i mebusana, matbuata gidip her tarafta hüsnü kabule mazhar olan darulfünun, mekteb-i mülkiye, hukuk, vesair mekatib-i âliye talebesi bu muhik şikâyetlerini meclis-i mebusana gittiklerinde reis Ahmet Rıza Bey zaptiye nezaretinden (50) kadar zaptiye süvarisi getirdikten sonra pencereden bir tavrı baridâne ile birkaç söz söyleyerek talebenin infialine sebebiyet verdi. Bu hale fevkalâde teessüfle beraber hiç lüzumu olmayan bir yerde te'mini inzibat zımmında asker celbi, mebusan meclis reisi Ahmet Rıza Bey, o kuvveti mücahidini hürriyete edilen tecavüzlere, şekavetlere isti'mâl etselerdi umum milletin kalpgâhında bu günkü derin yara açılmazdı.

Yüksek tahsil gençliği mebusan reisi Ahmet Rıza Beyin **Siyonist uşağı Mason'lardan olduğunu bilselerdi** *ondan şefaat beklemez protestoyu Cemiyete karşı ya*parlardı.

1908 senesi Ekim ayının ikinci gecesi Sultan Hamid'in adamlarından Mahir Paşa'nın evine geç vakit iki memur gelip harbiye nezaretinde mühim bir toplantı olduğu bahanesiyle evinden çıkarılıp yolda öldürüldü. Bu da fâili meçhul cinayetler serisine katıldı.

1900 senesi Ekim ayında ordudan çıkarılan zabitlerin başında bulunan birinci süvari fırkası kumandanı Ferik, Vefik Paşa altı aya mahkûm edildi.

(MECLİS-İ MEBUSAN)

Sultan Ahmet'teki adliye binası Hürriyetin ilânından sonra mebusan meclis binası oldu. O zaman Osmanlı İmparatorluğunun mesahesi 4 milyon kilometre kare,

nufusu da 34 milyondu. Bu geniş ülkede Halep, Şam, Beyrut, (Mekke, Medine, Hicaz) Musul, Yemen, Trablusgarp, vilâyet, Bingazi, Lübnan, Kudüs müstakil birer mutasarrıflıktı. Mısır ise Kavala'lı Mehmet Ali Paşanın Sultan Mahmud'a isyanı üzerine hıdivlik olmuş, muhtar bir eyaletimizdi. Prenslerini Osmanlı Hükümdarları tayin ederdi.

Rumeli yarımadasında 7 vilâyet, müteaddit mutasarrıflıklarımız vardı. Hürriyetten sonra bu geniş ülkeden seçilen muhtelif unsurlardan mürekkep mebuslar memleket idaresine ait müzakereler bu binada yapılırdı. İleride 31 Marta sahne olacak olan ve İmparatorluğun mukadderatına ait kararlar burada ittihaz edilirdi.

Günler geçtikçe ekalliyet mebuslarının menfi davranışları foyalarını ortaya çıkarmaya başladı. Çünkü meclis reisi **Ahmet Rıa** Hürriyetten evvel Paris'te **Siyonistlerle anlaşmış**, Jön Türklük faaliyetini bu iki ruhla karıştırıp riyasete gelmiş bir **Mason**'du. Irk itibariyle de halis bir Türk değildi, İngiliz Ali Bey denmekle maruf bir zat ile Nemseli bir ecnebî kadının oğludur. Kendisinin müddeti ömrünce iftiharla söylediği anne ve babasının ecnebî ve gayrı müslim olması idi. Daima Türk milletine karşı kendisini yabancı hissetmiş, İslâmiyete karşı bir hiss-i nefret besleyen bir bedbahttı. İttihat ve Terakki Cemiyetinin en özlü parazitlerinden ve Cemiyetin siyasî hareketlerinde menfî direktiflerin ileri sürülmesinde hele ekalliyet mebuslarını Türklerle kaynaşmamak için elinden geleni yapmasında, **31 Mart-ın yaratılmasında** başlıca âmillerden birisidir. Hatta 31 Mart günü askerler mebusan binasını çevirdikleri sırada Ahmet Rıza Beyi çok aradılar ne yazıkki ele geçiremediler. İsyanı teskin için beyanatta bulunan Adliye

Nazırı Nâzım Paşayı Ahmet Rıza Beye benzediği için Ahmet Rıza Beydir diye yanlışlıkla öldürmüşlerdi. Bu yüzden ekalliyet mebusumuz olan (**EMANUEL KARASU**) öyle bir kara yılandıki senelerden beri İmparatorluğun yıkılması için Cemiyetin kurucuları arasına sokulmuş, Cemiyetin bünyesine nufuz ederek siyaset manivelâsını istediği tarafa çevirmiş İtalyan ve Osmanlı çifte tabiiyetinde **Mason** elebaşısı idi. Dönme Maliye Nazırı Cavit Beyi ve Talât Paşayı avucunun içine alıp 31 Martın yaratılmasında en mühim rolü olan bir vatan hâini idi.

Beri tarafta Arap mebuslar arasında Arap istiklâli için gizli çalışanlar bile vardı. Bunların ekserisi Türkçe bilmedikleri için mecliste cereyan eden müzakerelerden birşey anlamaz uyuklamakla vakit geçirirlerdi. İdealist olanlar kendi ruhlarını temsil ederlerdi. Bunların başında Şam mebusumuz aynı zamanda âyan azası olan Abdülhamid Zühravî ile Beyrut mebusu Şefikkûl Müeyyet gelir. Bunlar Arap istiklâlinin mürevvici efkârı oldukları için Osmanlı'lığın aleyhinde idiler. Her ikiside Birinci Cihan Harbinde Arap ihtilâl ve istiklâli için Osmanlı devletine ihanetleri yüzünden Âliye divanınca verilen karara göre (20) arkadaşı ile asılmak suretiyle idam edilmişlerdi.

Halbuki meşrutiyetin ilânı ile Hürriyet rejimi adalet, müsavat, uhuvvet umdeleri gereğince din, ırk, mezhep farkı olmaksızın güya Türklerle vatan kardeşi idiler.

Bulgar mebuslarıyla yukarıda isimleri geçen Arap mebuslar daima meclisin ve Türklüğün varlığını zedeliyecek tarzda muhalefette bulunurlardı. Misâl olarak (birgün meclis müzakerelerinde Sadrazam Talât Paşa

kürsüde ekalliyetler hakkında müsavat umdesi gereğince hepimizin vatan kardeşi olduklarına dair beyanatta bulunduğu bir sırada, Bulgar mebuslarımızdan BOSO efendi ayağa kalkıp Paşa, Paşa sen Osmanlı'ların kardeş olduklarını söylüyorsun, bizler kan kardeşi değiliz ancak Osmanlı Bankası kadar Osmanlı'yız diye bağırmıştı,) verebiliriz Bu sözler ve buna benzer hezeyanlar meclis-i mebusan zabıtlarında kayıtlıdır.

31 Mart faciasının esasına girmeden evvel Türk edibi ve mütefekkiri feylosof Rıza Tevfik Beyin 31 Mart günlerinde mahkeme huzurunda söylediği şu şayan-ı dikkat sözleri başa alıyoruz.

«Hâkim bey Allah bizi affetsin günâhımız çok büyüktür 31 Mart uydurma ihtilâli hazırlandığı zaman ben Talât Beye bundan tevakki edilmesi lâzım geldiğini söyledim. Beyhude yere kardeş kanının dökülmesinin ne büyük cinayet olduğunu anlattım, bunun fena aksülâmeller doğuracağını da hatırlattım aldığım cevap şu oldu: Ne yapalım Rıza Bey Cemiyetin paraya ihtiyacı var, bu ihtiyacı ancak Yıldız Sarayının zenginliği ve oradaki hazine karşılayabilir.»

Nazırlık etmiş saçı sakalı ağarmış muhterem bir zatın adâlet huzurunda söylediği bu sözler, bu tarihî muammanın tekmil meçhullerini çözmeğe kâfi gelirse-de biz elde mevcut delil ve müşahedelerimize göre facianın bütün karanlık, bilinmeyen taraflarını aydınlatmaya çalışacağız. Tarihe olan bu hizmetimiz gelecek nesiller için daima bir ibret levhası ve bir acı ders olarak kalsın. Türk milletinin tahammül kaderi geniştir. Bunu istismar eden politikacılar kendi çıkarları uğruna bu kaderi bozmuşlardır. Osmanlı İmparatorluk tarihinde 31 Mart vak'ası askerî bir imtihandır, fakat bu imtihanın profesörleri, talebeleri kimlerdir bu günkü tarih bunları doğru olarak kaydedememiştir. Bunları ancak

bizim gibi içinde yaşamış 31 Mart vak'asında imtihan vermiş olan kimseler bilir.

O devrin tarihçilerinden merhum Ahmet Refik Bey 1919 da yazdığı **(İKİ KOMİTA, İK İKTAL)** kitabının 51 ve 52 nci sahifelerinde 31 Martı yapanlar için şu hakikatleri yazmıştı: **(Ordumuz etti yemin, titredi hâki zemin, biz milleti ettik emin, açıldı rahı nevin)** şarkısı güya hissiyata, millî hayata tercüman oluyormuş gibi riyakâr bir şevki sürur ile söylendiği zaman insanın gözleri önüne İttihatçı Türk'lerden, Arnavut'lardan, Çingene'lerden, Bulgar'lardan, Rum'lardan mürekkep bir hareket ordusu geliyor. Top sesleri, mitralyol gürültüleri 31 Martta **hiçbir dahli hiçbir cürmü olmadığı halde** hal'edilen, saray ve hazinesi bu kahramanlar tarafından yağma ve tarac olunan Sultan Hamid'in elîm vaziyeti, daha sonra Beyazıt meydanında, Ayasofya önünde Nisan güneşinin sihirli yaldızları parlayan kestane ağaçlarının mübarek yeşillikleri arasında yeni sehpalar üzerinde beyaz gömlekleri çıplak ayakları göğüslerinde yaftaları, kaskatı kesilmiş zabit, asker cesetlerinin matem engiz korkunç bir şekilde sallandıkları tahattur ediliyordu.

O ne fecî haşyetli günlerdi. Ordumuz keşke yemin etmeseydi, keşki vatan o yemin yüzünden altı yüz senelik şeref ve namusunu kaybetmeseydi. Keşke devlet uç buçuk türedinin zulüm ve şekaveti saikasıyla muazzez ülkelerini, mukaddes topraklarını elde çıkarmasaydı. Halbuki vatanı, orduyu perişan bir hale koyan İttihatçılardı.

Muharririn suçlandırdığı İttihat ve Terakki Cemiyeti namı diger Jön Türkler bütün felâketler silsilesinin, yıkıntıların hürriyetsizliklerin, inhidam ve izmihlâlin

tek sebebi ve mes'ulüdürler. 31 Mart üç mücrim müessiriyetin birincisi ve başı İttihat ve Terakki bunu sahneye çıkaran ve oynatan teşkilâtlandıran, propagandasını yapan, parasını veren, kuvvetini temin eden, en sonunda hülyalarının gerçekleşmesi için İmparatorluğu parçalatan kuvvet şimdi katiyetle söyleyebilirizki, **Siyonizm ve şer vasıtası olan İttihatçı Mason'lardır.**

Çünkü İngiltere hilâfetin lâğvını ve İmparatorluğun çökmesini istiyor. İtalya Trablusgarb'ı Antalya'yı istiyor, **dönme** taşıdığı Müslüman maskesi ile **Filistin'i ve Türkün servetini cebine indirmek istiyor,** İttihat ve Terakki Cemiyeti de Yıldız Sarayındaki hazineyi yağma etmek istiyor, bunun için bir ihtilâl lâzım, **o da 31 Mart.**

10 Temmuz 1924 de memlekete kayıtsız şartsız bir Hürriyet rejimi getiren İstibdattan milleti kurtaran İttihad ve Terakki Cemiyetine o günün biz gençleri canla başla bağlanmış, onların hakikî bir inkılâp yaptıklarına inanmıştık. Hürriyetin ilânından hadisatın sonuna kadar, kelle koltukta tabanca belde, Cemiyetin vereceği her emre münkad **fedâilerinden biri olmuştum.** Ne yazık ki bütün emeklerimiz onların güttükleri yanlış ve aldanıcı siyasetleri yüzünden boşa gitmiştir.

Bize gösterdikleri siyaset yolu, İmparatorluk dahilinde yeni rejim gereğince, askerî, idarî, tensikat yapılacak, İmparatorluğun duraklama ve gerileme devirlerinin biriktirdiği tortular temizlenecek, Hürriyet hamlesile her şey hal edilecekti, İstibdat devrinde tevali eden kargaşalıklar, isyanlar, harpler devletin itibarını her şeyi ezmişti. Hürriyet olunca, millet geçmişteki acılarının giderilmesini yeni bir hamle ile kalkınmasını Cemiyetten ummuş, ona dört elle sarılmıştı.

Ne yazık ki o güvendiği Cemiyetin içine giren düşmanların sinsi maksatları yüzünden yanlış entrikalı siyasetlerine acemilikleri yüzünden aldatıldılar. Neticede **31 Mart facıasını yaratıp,** milleti de kendilerini de bâdireye sürüklediler, bu yüzden **kendi evlâtlarının beyhude yere kanına girdiler.**

Hâdiseyi tertip edenler, Cemiyetin idarecilerine yurdun kalkınması için bir hayli paraya muhtaç olduğunu, bunun temini için de Cemiyete cazip bir yol gösterdiler. Yıldız Sarayında Sultan Hamid'in elinde senelerin biriktirdiği bir hazine vardı. Padişah bu parayı millet için saklıyordu. Bu hazine Padişaha hediye edilen kıymetli mücevherat ve saire ile ecdattan kalma 33 senedenberi ölen sultanlardan kalan bir servetti. Bu hazine Sarayın bahçesinde bir havuzun altında gizli bir mahzende saklı idi. Fakat bu hazinenin nerede ve nelerden ibaret olduğunu Sarayda ancak beş kişi biliyordu. Bunlardan biri Sultan Abdülhamid, diğerleri NAZİK EDA ve MÜŞFİKA kadın Efendilerle, birinci müsahib Cevher, ikinci müsahib NADİR Ağalar idi. (Bu ifşaatı, sonradan Göztepe'de komşum olan Nadir Ağanın kendisinden dinlemiştim.) Bu hazineden başka Viyana bankalarında Padişahın bir 700.000 altını da vardı, bunlar ne güne duruyorlardı.

Bu cazip teklif Cemiyetin işine gelir gibi idi. Birçok müzakerelerden sonra şu karara varıldı: Meşrutiyetin ilânında olduğu gibi, askerî bir isyan tertip edilecek, fırsattan istifade Yıldız'daki servete el konacak Padişahın Viyana bankalarındaki altınlarına da zorla muvafakatı alınıp, bunlarla memleketin muhtaç bulunduğu askerî, idarî tenkisat yapılıp memleket gülistanlık olacak. Sultan Hamid tahtından indirilip, halim se-

lim bir şahsiyet olan Veliahd Reşad Efendi Padişah olarak Osmanlı tahtına geçirilecekti. Cemiyetin bu kararına Durbin, ağır başlı bir takım azaların itirazları müessir olamadı.

Hazırlanan plân gereğince askerî isyanın tatbikinde, işe hocaların da karıştırılması, taassubu körükleme bakımından müessir olacağı için onlarıda bu işte maşa olarak kullanılması derpiş edildi. Yarım asır evveline ait olan bu olay, dinine ve an'anesine bağlı itaatkâr askerlerin ruhunda bir reaksiyon yaratacağı muhakkaktı. Askere alınmayan softaların bundan sonra askere alınacağına dair meclisten bir de karar çıkardılar, tabiatile gayrı memnunlar zümresi yaratıldı. Dikkate şayandır ki, işyanın plânını hazırlayanlar kahpece işe başladılar. İsyanı kendi güvendikleri ve Meşrutiyetin istihsalinde ön plânda kullandıkları avcı taburlarına yaptırmayı kararlaştırdılar.

Hürriyet rejimini İstanbul'a getiren, ikinci, üçüncü, dördüncü avcı taburları idi. Bunlardan ikinci avcı taburu Sarayburnu'na üçüncü, dördüncü avcı taburları Taşkışla'ya yerleştirilmiş, Cemiyetin İstanbul'da Hürriyet bekçileriydi. Tabur kumandanları arasında, **binbaşı Remzi gibi Siyonist'lerin emellerine çalışan dönmeler** de vardı. Halbuki bu taburlar efradı seçme cesur halis Türk evlâtları olup içlerinde tek türk Arnavut'lar da vardı. Bunlar memlekete Hürriyeti getirdikleri için, diğer askerlere karşı kendilerinde haklı olarak bir tefevvuk hisleri vardı.

Tertipçiler bunların kıyafetlerini bile diğer askerlerden ayırmışlar, ilk hâki renkte dört cepli avcı elbisesi giydirilmişti. **31 Mart faciası Taşkışla'da başlamış ve orada söndürülmüştür. Yarım asırdanberi 31 Mart**

hâdisesi hakkında yazılan eserlerin hiç birisi Taşkışla içine girememiş o zaman Taşkışla'da hangi birliklerin mevcut olduğunu kayıt etmeden objektif görünüşe göre yazmışlardır. Halbuki avcı taburlarının belki on misli Taşkışla'da hassa efradı vardı, bunlar ne oldu, nasıl eridiler kimlerdi, bunların hiç bir eserde isimleri geçmedi.

(31 MART FACİASI NASIL BAŞLADI?)

Osmanlı saltanat devrinde Padişah her Cuma günleri Yıldız'daki camiye Cuma namazına gelir, bu yüzden şahane bir selâmlık merasimi yapılırdı. Kışlalardan piyade, süvari, topçu, bahriye, istihkâm gibi alaylardan münavebe ile birer bölük önlerinde borazan ve mızıkâları olduğu halde selâmlık merasimine gelirler o devirde her alayın bir bandosu olduğundan (Mabeyin Muzikası - Muzikai Hümayun) dahil onu mütecaviz bando iştirak ederdi.

Selâmlık merasimi Padişahın camiye avdetinden evvel başlar, Sarayın saltanat kapısıyla cami arasındaki meydanda resmi geçit yapılır, bu merasime ayrıca renk verilmesi için, askerlerin başlarındaki kırmızı fesleri üzerine burma halat biçiminde yeşil renkte sarıklı, kırmızı şeritlerle süslü cepken ve potorlu orijinal kıyafetlerile maiyeti seniyye Arap zuhaf taburları ile yine beyaz şayaktan cepken ve potorlu kırmızı şeritlerle süslü bellerinde meşin silâhlıklarda kasaturaları sokulu Tahir Paşa kumandasındaki maiyeti seniyye Arnavut askerleri bölük kollarile resmi geçit yapılır, selâmlığa gelmiş olan diğer askerlerde merasime iştirak ederlerdi.

Askerler meydanın iki tarafında yerlerini alırlar,

Padişahın gelmesini beklerlerdi. Saltanat kapısının önündeki borazan zatı şahane borusunu çaldı mı bütün askerlere birden, hazırol, süngü tak selâm dur kumandası verilir, selâm vaziyeti alırlar mızıka Hamidiye marşını çalar, arkasından üç selâm çalınır, askerler hep bir ağızdan üç defa Padişahın Çok Yaşa diye bağırırlar, Yıldız ve Beşiktaş civarı adeta inlerdi.

O sırada Padişahın dört at koşulu saltanat arabası görünür, arkasında hünkâr yaverleri yaya olarak arabayı takip ederler, halkın alkışları arasında camiye gelir avdetde de ayni merasim yapılırdı.

1325 senesi Martının 12 nci Cuma günü her zaman olduğu gibi askerleri Cuma selâmlığına götürmüştük, avdette Taşkışla'ya geldiğimizde her koğuşta **sarıklı sakallı bir takım hocalar bulduk.** Bunlar selâmlığa gitmeyip kışlada kalmış olan erata vaiz verdiklerini gördük. Sebebini sorduk, hassa ordusu kumandanlığının emrile askerlere dinî öğütler vereceklerini söylediler. Askerlikte silsilei meratib var, gelen bir emrin üst kademeden dümen neferine kadar bildirilmesi gerekir. Taşkışla'da üç yüze yakın koğuş olduğuna göre bir hayli hoca gelmişti. Bazılarına bu vazife için ücret alıp almadıklarını sorduk, medreselere gelen memurlar tarafından şimdilik bir haftalık ücret olarak birer buçuk altın lira aldıklarını ve münavebe ile bu vazifeyi Taşkışla ile Beyoğlu topçu kışlasında yapmak üzere görevlendirildiklerini söylediler.

Burada dikkate değer bir nokta var: Bu emirden kışlada mes'ul kumandanların hiç mi haberleri yoktu. Nizamiye kapılarındaki nöbetçiler emirsiz kuş bile uçurulmazken, bu hocaların girip çıkmaları müretteb facianın çok ustaca tertiplendiğinin en bariz bir delilidir.

Bu güne kadar 31 Mart vak'ası hakkında yazılan

eserlerde yalnız üçüncü ve dördüncü avcı taburlarından bahsedilmiş, **hiç bir yazar Taşkışla'nın içine girememiştir.**

Halbuki kışlada avcıların bir kaç misli kadar fazla hassa ordusu eratı vardı. Bunlar hassa ordusunun ikinci fırkasına mensup yedinci ve sekizinci alayların taburlarile mızıka bölükleri, nümune ve istihkâm bölükleri birde askerî hapishane vardı.

Hâdiseyi tertipleyenler kışlada mevcut tabur ve bölüklerin isimlerini tesbit etmişler ki. 31 Mart günü üst nizamiye kapısındaki nöbetçi borazan, acı acı her bölüğün adile toplanma borusu çalıyor, kışlanın askerleri kışla avlusunda toplanıyor, arkasından (Titeuuuyyy titey tadey) diye mızıkayı çağırıyor. Kimin verdiği belli olmayan bir emirle marş çalınıyor. Yine borazan Paşa geldi borusu çalıyor, hazır ol selâm dur kumandası veriliyor, önde bir Paşa maiyetindeki zabitlerle beraber avluya geldiler. Hey'et ihtiram vaziyeti aldı Padişahın marşı çalındı erat Padişahım Çok Yaşa diye bağırdılar, rahat dur kumandası verildi. Paşa askerlere hitaben Şevketlu Padişahımız Efendimizin Fermanı Hümayunlarını okuyacağını bunu can kulağile dinlemelerini söyledi.

Matbaada yaldızla basılmış üzerinde Padişahın büyük tugrası bulunan fermanı Paşa okumaya başladı, bizler yakınında olduğumuzdan fermanı görüyor ve gayet vazıh duyuyorduk. Bu fermanda özet olarak şöyle deniliyordu:

Rumeli'nin Balkan ufuklarında kara bulutlar dolaşıyor vatanın mukadderatını tehdid ediyor, bu kara bulutlar hayra alâmet değildir. Siz asker evlâtlarım bu yurdun bekçilerisiniz, siz olmazsanız bu vatan müdafaa edilemez, 600 senelik ecdadımız bu yolda canlarını

kanlarını vermişlerdir. Ben irade ediyorum, düşmanla çarpışırken onları daha iyi görebilmeniz için yeni bir başlık giyeceksiniz, bunda dinî hiç bir mahzur olmadığına dair Şeyhulislâm'dan fetvâsını da aldım, ulüemre itaat vacibdir; deniliyordu. Paşa bir paketten yeni bir başlık çıkardı bu başlık Enveriyye biçiminde önü siperli bir başlıktı.

Paşa başındaki fesi çıkarı pyeni başlığı giydi, mızıka bir marş çaldı erat Paşanın önünden merasimle geçtiler. Merasim bitince hey'et çekilip gitti. Fermanın başında bütün paralarda görülen Padişahın tugrayi Hümayunu, altında da Halifei Müslimin Sultan Abdülhamid'in imzası vardır.

Meğer fermanı okuyan Paşa ve maiyetindeki zabitler sahte üniforma giydirilmiş isyanı hazırlayan ve tertipleyen mühim şahsiyetlerdi. İçlerinde Cemiyetten tanıdığım Bahaeddin Şakir, Midhat Şükrü Beylerle Ömer Naci Bey vardı. Fermanı okuyan bir Paşaydı, bu fermanın sahte olup sun'î bir isyan maksadile tertiplenmiş olduğu akla gelemezdi.

Fakat o günün dinî taassub ve inançlarına göre Müslümana şapka giydirmek barut fıçısına ateş atmak gibi bir şeydi.

Böyle bir serpuşun giydirilmesi askerlerin maneviyatında reaksiyon yaratacağı muhakkaktı. Taşkışla'dan ayrılan Hey'et Beyoğlu topçu kışlasına gitmişler ayni fermanı okuyup onlarında dinî duygularını kamçılayıp gitmişler. Sahte hey'et gerek Taşkışla'ya ve gerek Beyoğlu topçu kışlalarında fermanı okudukları sırada, çavuş, başçavuş kılığında askerleri teşvik için bir hayli casus sokmuşlar, hey'etin kışladan ayrılmasile bunlar faaliyete geçtiler. Bunlardan Ömer Naci Bey kışla avlusunda bir istihkâm arabası üzerine bağırmaya başla-

dı: Heyyyy... Asker kardeşler geliniz toplanınız sizlere diyeceklerim var, sizler Müslüman değil misiniz? Bizleri anamız babamız dinî bir uğruna askerlik yapmak için göndermedi mi? Şapka giymek ne demek? Dinî mübini İslâmın evlâtlarını düpedüz gâvur yapacaklar, ne duruyorsunuz? Bütün ecdadımız bu uğurda kanlarını canlarını verdiler. Müslümanlık elden gidiyor, dönüp avcı askerlerine sizlere söylüyorum, gâvur olmak için mi Hürriyeti yaptınız, sizin vazifeniz hem Hürriyeti hem de dinimiz olan Müslümanlığı muhafaza etmek değil mi? Ne duruyorsunuz haydi hep beraber mebusan meclisine gidelim derdimizi anlatalım, diye askerlerin arasına karışmış olan casuslar da askerleri tahrik ettiler bir anda kızılca kıyamet koptu. Borazanlar bir yandan silâh başı toplanma borusu çalıyor, kışlanın içi bir anda karışıverdi. Hâdiseyi önlemek isteyen zabitleri bir kağuşa kapattılar süngülü nöbetçi diktiler.

Ayni şekilde Beyoğlu topçu kışlası da ayaklandırılmıştı. Kışla avlusu mahşerî bir hâl almıştı. **Çünkü Meşrutiyeti yaratan bir idarenin kendi evlâtlarına kıyacağı hatıra bile gelemezdi.** Olayın sun'î bir tahrik olduğunu kestirmek imkânsızdı.

O gün yani 31 Mart Salı günü önde yedinci alayın bandosu (Ey gaziler yol göründü yine garip sineme) marşını kimin verdiği belli olmayan bir emirle arkada üçüncü dördüncü avcı taburlarile yedinci sekizinci hassa alayları olduğu halde Dolmabahçe'ye inildi. Tam bu sırada askerlerin arasına karışmış olan tahrikçiler bellerindeki tabancaları çıkarıp havaya ateş etmeye başla-

dı, askerlere ne duruyorsunuz sizler de ateş etsenize diye bağırdılar o anda mavzerler havaya dikildi bir çatırtı koptu silâh sesleri halkı da ayaklandırdı.

Tophane'deki askerler de kafileye karıştı, sivil asker karışık bir insan seli köprüye doğru akıyordu. Köprü başına geldiğimizde Bankalar caddesinden inen Beyoğlu topçu askerleride kafileye katıldı. Yeni Camiye geldiğimizde merdivenlerin üst kademesine kadar papatya tarlası gibi beyaz sarıklı softalarla dolmuş, bunlar askerlerin yolunu kesiyor Müslümanlık elden gidemez, askerlerimize şapka giydirip gâvur yapacaklarmış ha. Şeriat isteriz. Şeriat diye, şeriatın ilk avazesi burada işitildi. Hocalarda kafileye karıştılar manzara görülmemiş bir hal aldı. Asker, sivil, hoca karışık bir mahşeri kalabalık sel halinde akıyordu. Bir uğultu halinde tekbirler bandonun gürültüsü ile karışık acayip bir senfoni ile Ayasofya meydanına doğru ilerliyordu. Ayasofya meydanına geldiğimizde büyük kestane ağaçları tepesine kadar karınca gibi insan dolu, Gülhane kapısından Divanyolu'na kadar dizi halinde atlı tramvaylar caddeleri tıkamışlar, hareketsiz bir halde bulduk.

Asker, hoca karması olan mahşeri insanlar mebusan binasını çevrelediler. Uğultu halinde tekbirler getiriliyor, tramvayların tepesine çıkmış bazı softalar ezan okuyorlar ,arada bir şeriat isteriz, şeriat diye bağırışılıyor, kimin kimden hangi şeriatı istediği uğultu arasında kayboluyor, mebusan binası civarında tek tük silâh sesleri oldu. Haber derhal yayıldı. Bizleri gâvur yapmak isteyenlerden birini öldürmüşler, kimdir o Tanin gazetesindeki Selânik dönmesi Hüseyin Cahit Beymiş. Asîler yanlışlıkla Hüseyin Cahit Bey diye Lazkıye mebusu Şekip Arslan Beyi öldürmüşler. Cesedi sürükleyip parçalamak islemişler fakat yanlışlık anlaşılmış

vaz geçmişlerdi. Hâdisenin ehemmiyet ve fecaatini gören Adliye Nazırı Nâzım Paşa büyük bir cesaret gösterip hâdiseyi önlemek maksadile beyanatta bulunmak için pencerelerden birinde göründü. Asker evlâtlarım sizleri iğfal etmişler, aldanıyorsunuz şeriat esasen mevcuttur, ne dine nede şeriata hiç kimse dil uzatamaz demeye kalmadı, vurun öldürün asıl şeriat düşmanı odur, o aralık bir zabit Hamdi çavuşa bağırdı o anda silâhlar patladı Meclis Reisi Ahmed Riza Bey diye ikinci bir yanlışlıkla Nâzım Paşayı da öldürdüler. Hamdi çavuş sağa sola emirler veriyordu, borazanlar toplanma borusu çaldı yarı nizam haline giren askerler yine hocalarla karışık Divanyolu'na oradan da Babıâli'ye inildi.

Şunu da kayıt etmek isterim ki şimdiye kadar yazılan eserlerde Harbiye Nezaretindeki askerlerinde hâdiseye iştirak ettikleri ve bazı harp gemilerimizin Selimiye kışlasındaki askerlerin de isyan ettikleri için Selimiye kışlasını bombardıman ettikleri yazılmaktadır ki bunlar kat'iyyen varit değildir. Daha ilk alârmda Selimiye kışlası beyaz teslim bayraklarını kuleye asmış hiç bir suretle isyana iştirak etmemişlerdi.

Babıâli'den inerken fırsatçılar Şurayı Ümmet ve Tanin Matbaasını tahrip ve yağma ettiler, askerlerin bu işte hiçbir dahli yoktur.

Ayasofya meydanında hâdiseler devam ederken, üçüncü bir gurup faciasıda bahriye silâh endaz bölüğünde fitilleniyor.

Tahrikçiler orada şeriat değil, başka bir düzenle askeri tahrik ediyorlar. Güya, Asarı Tevfik zırhlısının suvarisi binbaşı **Ali Kabuli Bey** Yıldız Sarayını bombardıman edip Halifeyi öldürecekmiş. Zavallının hiç bir şeyden haberi olmadığı halde çal yaka edip parmaklıklı bir erzak arabasına kilitleyip önlerinde mızıka, avcı-

larda olduğu gibi havaya silâh atarak bir vaveyla ile doğru Yıldız Sarayına, yollarda ne olduğunu soranlara zırhlı kaptanı Yıldız'ı bombardıman edip Padişahı öldürecekmiş.

Padişahımız ne irade buyururlarsa onu yapacağız, devlet millet hâini, diye Yıldız'a varıyorlar. Mabeyin dairesinin önünde süngü tak, selâm dur vaziyetinde saf olup fasılasız Padişahım Çok Yaşa diye bağırıyorlar. Abdülhamid yaverlerini gönderip isteklerini sorduruyor. Padişahımız Efendimiz Hazretlerine sadakat ve merbutiyetimiz vardır. Arabada kilitli olarak getirdiğimiz bir devlet haini var, Asarı Tevfik zırhlısının suvarisidir Yıldız'ı bombardıman edecekmiş onu getirdik ne irade buyururlarsa onu yapacağız. Yaverler gidince asîlerin ele başılarından biri muhafız kıtasının imamı **Hoca Sadık Efendiyi yakalamış.** Hayır ve selâmet için bir dua okumasını istemiş, ben böyle bir dua bilmiyorum demesi üzerine hocanın sarığını cübbesini yırtıp kovmuşlar. O sırada Yıldız'daki beşinci alay birinci tabur imamı Murat Efendiyi yakalamışlar. Bakmış ki ellerinden kurtulmak imkânı yok, Osmanlı devletinin Asakiri Şahanelerinin selâmeti için bir dua okumuş, ne yazık ki bu dua onun vak'adan sonra asılmasına sebep olmuş (Köprü başında asılmıştır.)

Padişahı mabeyin penceresine çıkmaya mecbur edinceye kadar Padişahım Çok Yaşa diye bağırmışlar, neticede mabeyin penceresi açılıyor. (HÜNKÂR) ne istediklerini soruyor, ele başılardan üç kişi ayrılıp pencerenin altında selâm vaziyetinde: Efendim şeriat istiyoruz arabada getirdiğimiz suvari, zırhlının baş taret toplarile Sarayi Hümayununuzu kıç taretlerile der Ser Askerlik Dairesini, borda toplarile de İstanbul'u yakacakmış. Biz bu hâini yakaladık. Huzurunuza getirdik. Fer-

man Padişahımız Efendimizindir. İdamını istiyoruz. Bu üç askerden ikisi şunlardı: **Asarı Tevfik zırhlısından Çarşamba'lı Neşet, Yafa'lı Borazan Mehmed.**

Sultan Hamid Ali Kabuli Beyi görmek isteyince, asiler arabadan çıkardılar, uzunca beyaz bıyıklı orta boylu bahriye binbaşısı üniformasile Hünkâra doğru yürüdü çok bitkin bir halde askerce selâm verdi, titrek sesile Asarı Tevfik zırhlı hümayunu süvarisi binbaşı Ali Kabuli kulları. Şevketmeab efendimize Allah uzun ömürler versin, askerlerin şikâyetleri, hakaretleri câhilânedir, eseri teşviktir diyebildi, heyecandan sesi kısılmıştı, Abdülhamid askerlere efendiyi alınız Bahriye Nezaretine götürünüz. İstintak etsinler diye irade etti. Pencere kapanmıştı. İradeyi getiren yaverlerin etrafını sardılar, iradeyi dinlediler fakat gözleri kararmış olan asîler arasından bir ses nereye götürecekmişiz onun burada cezasını vereceğiz, şeriat hâini, dinî devlet düşmanı vurun öldürün diye yumruk tekme ile hücuma uğradığını gören yaverler mani oldular Ali Kabuli Beyin kollarına girip muhafaza altında götürülürken büsbütün azan asîler linç etmek üzere saldırdılar, içlerinden uzun boylu kara bıyıklı Gerze'li Süleyman Çavuş adındaki ele başı Martin tüfeğile takılı süngüyü evvelâ karnına sonra da göğsünün her tarafına sapladı. Ali Kabuli Bey alçak caniler diye yürekler parçalayıcı bir sesle yere yıkıldı onu korumaya çalışan saray adamları can havlile kaçtılar.

Zavallının cesedini delik deşik ettiler ayaklarından bir kuşakla bağlayıp kanlar içinde sürükleyerek Yıldız camiinin alt tarafındaki cadde üzerindeki çınar ağacına bir torba gibi astılar öylece bırakıp mızıka çalarak alay halinde gittiler.

(ASILANLAR)

1 — Abana'lı Osman Çavuş, 2 — Ali Kabuli Beyi zırhlıdan çıkarıp sebze arabasile Yıldız'a götüren Rize'li Enis, 3 — Sevk ve tahrik eden Divrik'li İsmail Çavuş, 4 — İnebolu'lu Yakub Onbaşı, 5 — El ve ayaklarını bağlayan bahriyede aşçı Ünye'li Mehmet, 6 — İlk süngüleyip öldüren Rize'li Osman oğlu Hüseyin, bunlar bahriyeli oldukları için Kasımpaşa'da asılarak idam edilmişlerdir.

Ayasofya meydanından Taşkışla'ya avdetimizde Ali Kabuli Beyin Yıldız'da parçalanıp asıldığı haberi yayıldı. Şu halde 31 Mart kurbanları üç kişiden ibaret olup, Nazım Paşa, Şekib Arslan Bey, Ali Kabuli Beydi. Bizler Ayasofya meydanında iken avcılardan hapis ettikleri Taşkışla'daki zabitler fırsat bulup hepsi kaçmışlar, kışlada disiplin kalmamıştı. Koca kışlada bölüklerde tek tük zabit kalmış, yüksek rütbeli olanlar hepsi görünmez olmuştu. Avcılar askeri hapishanenin kapılarını açıp mahpusları salıverdiler. Ertesi gün sanki hiç bir hâdise olmamış gibi sükûnet içinde geçti, 31 Marttan üç gün sonra **3 Nisan Cuma günü Yıldız Selâmlığına gidildi**, sönük bir merasimle selâmlık yapıldı, fakat birliklerin başında belli başlı zabitler yoktu.

Arada geçen bir hafta zarfında kışlada dedikodu yayıldı, Selânik üçüncü ordudan hareket ordusu adında bir ordu geliyormuş İstanbul'da manevra yapacaklarmış. Halbuki İstanbul'da bulanık sular durulmuş ortada hiç bir eser kalmamıştı...

10 Nisan 1325 senesinin Cuma günü yine Taşkışla askerlerini selâmlığa götürdük. Bu selâmlık Sultan Abdülhamid'in otuzüç yıl süren saltanatının son selâmlığı olmuştu.

Mutad olduğu için her selâmlıkta resmi geçid yapı-

lırdı, o gün resmi geçid yapılmadı. Bir aralık Hünkâr yaverleri geldiler selâmlıkta askerlerin başında ne kadar zabit varsa Padişahın huzuruna çıkarılacaklarını tebliğ ettiler, huzura çıkarıldık, saf olup selâm vaziyeti aldık. Padişah yanında hassa ordusu kumandanı Ahmed Muhtar Paşa ile ser asker Riza Paşa vardı. Abdülhamid özet olarak şunları söyledi: Gerek selâmlığa gelen ve gerek kışlada kalan asker evlâtlarıma selâm ve irademi tebliğ ediniz. (Ayastafanos -Yeşilköy) ye hareket ordusu adında üçüncü ordu askerleri gelmiştir. Onlar da sizler gibi Türk askerleridir. 31 Mart günü Taşkışla'da okunan ferman benim fermanım değildir, bu hâdise bazı düşmanlar tarafından tertip edilmiş maksatlı bir siyaset olayı olduğunu tahkik ettirdim. Milletime karşı benim zinhar böyle bir fermanım yoktur, olamaz. Sizleri aldatmışlar, kötü emeller için teşvik, tahrik etmişler, bu gibi teşvikata kat'iyyen inanmasınlar kışlalarında sakin olsunlar olmaya ki 31 Martta olduğu gibi silâh istimaline kalkışmasınlar, diye askerlere tebligatta bulunulmasını irade etti, yanındaki kumandanları da ima ederek kendilerine lâzım gelen emirleri de verdim demişti.

Eğer Abdülhamid İstanbul'da mevcut hassa ordusuna, gelen hareket ordusuna karşı müdafaa emri vermiş olsaydı, 31 Mart faciası Osmanlı ordusu için çok kötü neticeler verebilirdi.

Fakat Abdülhamid bunu yapmadı mukadderatına boyun eğdi, huzurundan çıkan arkadaşlar askerlere Padişahın iradesini bildirdiler o gün hiç selâmlık yapılmadı, Padişah sessiz sedasız camiye geldi, biraz sonra yaverler gelip askerlerin bekletilmeyip kışlalarına dönmeleri iradesini getirdiler...

31 Martın krizi geçmişti. Bir haftadır kışlada kay-

da değer hiç bir şey olmadı. Avcı taburlarının başında hiç bir zabit yoktu, bunların hepsi birden niçin yok olmuşlardı, **tertipçiler tarafından uzaklaştırılmışlardı**, bu da hâdisenin müretteb olduğunun belli başlı delillerinden birisi idi. Kışlada yüksek rütbeli olarak yedinci alay kumandanı miralay **Bakırköy'lü İsmail Hakkı Beyden** başka kimseler yoktu. Bir aralık borazanlara toplanma borusu için emir verdi. Zabit erat hepsi kışla avlusunda toplandılar kumandan özet olarak şöyle demişti:

Askerler, ortalıkta türlü dedikodular dolaşıyor, bunlar bazı siyasî maksatlar için uydurma sözlerden ibarettir. 31 Mart günü yapılan hâdise de bu maksatların bir neticesidir. Aranızdan eksilen zabitleriniz yine vazifeleri başına dönecekler, askerlikte emre itaat vaciptir, bugün sizlere balâdan gelen emri, iradeyi tebliğ ediyorum. 31 Mart günü olduğu gibi askerlik şerefine yakışmayan bu gibi hallerin dinimizde yeri yoktur, her hangi bir sebeple olursa olsun emir almadıkça kendiliklerinizden hiç bir harekete tevessül etmemenizi ve etmeyeceğinize dair söz vermeniz için sizlere yemin teklif ediyorum, yemin eder misiniz? Askerler hep bir ağızdan **Vallah Billâh** diye bağırıp yemin ettilerdi.

Taşkışla'nın birinci katında avcı taburlarile nümune ve istihkâm bölükleri, ikinci katta da hassa eratı vardı. Nizamiye kapıları cephanelik gibi nöbetçi yerlerini münavebe ile hassa eratı tutar. Avcı taburlarının bu nöbetlerle alâkaları yoktur.

10 Nisan gecesi avcılar her halde bir şeyler sezmiş olmalılar ki cephanelikteki nöbetçilerin silâhlarını alıp göz altına almışlar, harbiye cihetindeki cephaneliğin kilitlerini kırıp erleri posta yapıp cephane sandıklarını koğuşlarına taşımışlardı gece yarısında vaziyet haber alındı. Kumandana bildirildi harekete geçildi, **fakat**

merdiven başlarını tutan avcı askerleri emir aldık gelmeyin yakarız, diye fişek sürdüler. O sırada nöbetçi çavuşları ikinci bir haber getirdiler: Kışlanın Gazhane tarafındaki *yamaçlarda takye biçiminde beyaz külâhlı* göğüslerinde çaprast fişeklikli yabancı kıyafetli kalabalık bir takımın harıl harıl siperler kazdıklarını söylediler.

Alay kumandanına vaziyeti bildirdik, sabah olsun vaziyet anlaşılır demişti aradan bir saat geçti ve geçmedi Beyoğlu cihetindeki üst nizamiye kapısında birdenbire silâhlar patlamaya başladı ve mitralyoz çatırtıları da silâh seslerine karıştı.

Hareket ordusu kışlaya baskın yapmıştı avcılar da onlara karşı mukabil ateş açmışlar ilk anda vaziyeti bilmeyen askerler kışladan dışarı çıkmışlar fakat hareket ordusunun Sürp Agop Ermeni mezarlığına yerleştirdikleri mitralyozların taramasile hepsi yerlere serilmişlerdi..

11 Nisan Cumartesi günü şafakla başlayan çarpışmada öğleye doğru Harbiye'den atılan top mermilerile ön nizamiye kapısıyla ikinci katın bir kısmı yıkıldı. Biraz sonra da Harbiye cihetindeki nümune bölüklerinin bulunduğu koğuşlar baştanbaşa yıkıldı, bütün efradı enkaz altında can verdi.

Çarpışma fasılasız ikindiye kadar devam etti. Beri tarafta Beyoğlu topçuları Harbiye'deki topçularla çarpıştı. Bir aralık yedinci alay kumandanı İsmail Hakkı Bey **avcılara, yapmayın etmeyin diye mani olmak istedisede muvaffak olamadı. Bizleri çağırdı, oğlum şu beyaz çarşafı bir sırığa bağlayın üst kat pencerelerinden birinden teslim bayrağı diye sallayın belki sükûnet bulurlar da çarpışmayı yatıştırmış oluruz, dediğini yaptık hakikaten silâh sesleri sustu, kumandan derhal bir yazı**

yazdı ve arkadaşımız yüzbaşı Hikmet'le karşı tarafa gönderdi, her şey mayna olmuştu...

Yıkılmış olan nizamiye kapısının enkazı arasından elinde tabanca ***Hürriyet kahramanı binbaşı Enver Bey*** on kadar arkadaşı yanlarında kıyafetlerinden **Bulgar** çetecileri olduğu anlaşılan acayip kıyafetli kalabalık kışla avlusuna geldiler. Enver Beyin yanında, uzun boylu sarı seyrek sakallı Makedonya İhtilâl Komitesinin Reisi meşhur **Sandaneski** vardı... İlk iş sağ kalabilen avcıları *silâhtan tecrit edip süngülediler,* beri tarafta kumandan **İsmail Hakkı Bey Enver Beye oğlum gazanız mübarek olsun avcılara söz anlatamadım dün yemin ettikleri halde gece cephaneliği kırmışlar bu fecaate sebebiyet verdiler, meram anlatamadım.** Enver Bey ansızın üzerine yürüdü ve sille tokat vurup kumandanın sakalını yoldu. Kumandan bir an içinde kükredi kan boğacak gibi bir hâl aldı ve **seni utanmaz alçak diye Enver Beyin yüzüne tükürdü. Sen askerliğin şeref ve namusunu tanımayan bir insan olduğunu bu hareketinle ispat ettin yazıklar olsun sana ki bir Türk zabiti üniformasını taşıyorsun. Askerliğin en alçak bir ferdi imişsin ki düşmanlarımızın karşısında bana bu şerefsizliğini gösterdin askerlikte değil dindaşın düşman askeri bile olsa teslim olduktan sonra böyle bir muamele yapılamaz. Ben senin kanından, dininden şüpheliyim. Eğer kanında bozukluk olmamış olsaydı Bulgar'ları göstererek bunların karşısında kendi milliyetini ayaklar altına alıp böyle şerefsiz bir harekette bulunmazdın** dedi ve sarsıldı, kendini kaybetti.

Bulgar'lara karşı müstahak olduğu cevabı yüzüne çarpan babası yaşındaki değerli bir Türk kumandanını verdiği bir emirle çarıklı Bulgar çetecilerine üç zabit arkadaşile beraber kışla avlusunda kurşuna dizdirdi. San-

daneski'ye dönüp hak etmedi mi diye söylendi.

Teslim olan askerler silâhlarından tecrit edildikten sonra koğuşlara kapatıldılar, birer birer çağrılıp süngülenip öldürüldüler. Kışla avlusunda cesetler yığılmış bir mezbaha halinde idi. Sağ kalabilenleri bölük yapıp istihkâm erleri ile kazma kürekleri ellerinde olduğu halde halen Taşkışla'nın karşısında Dağcılık Kulübünün tenis kortu olan binanın üst tarafındaki Sürp Agop mezarlığında açtırdıkları çukurlara kendi yavrusunu yiyen canavarlar gibi ölen arkadaşlarımızı süngü tehdidi altında **bizlere gömdürdüler. Orada 31 Martın kütle halinde gömülen suçsuz kurbanları yatmaktadır.** Tarihçiler, 31 Martın hakiki cephesini yazmak isteyenler orasını eşelesinler en doğru vesikaları, dökümanları orada bulacaklardır.

Taşkışla'da gördüğümüz facia orta çağ engizisyonunda bile görülmeyen korkunç fecaatti. Bu kahraman-ı hürriyet türedisi Taşkışla'da Türk askerlerine her türlüsünü gösterdi. Hüriyet için kızılca kıyamet kopardığını zanneden Enver Bey bizi tarih sahnesinden silmek isteyen düşmanları arkasına taktı, onlara süngületti, kurşunlara dizdirtti, bu kabadayılığı bari kendi yapsaydı öldürttüğü askerlerin ana ve babaları evlâtlarımız şehit oldu diye ona lânet okumazlardı. Öldürülenler dâvacı olmasa bile tarih onun dâvacısıdır. Ne yazık ki vatanın müdafaası için evlâtlarını askere göndermiş olan birçok anne ve babalar onların yollarını senelerce boş yere beklediler. 31 Mart faciasının bu talihsiz meçhul kurbanları bir Müslüman mezarlığına bile gömülemediler. Sürp Agop Ermeni mezarlığında çürüdüler (1).

---

(1) Bugün, o Ermeni mezarlığının da yerinde yeller esmektedir... Bu, tarih çukurunda neler gizlidir neler?!...

Taşkışla faciası bu halde iken Bulgar çete reisi Sandaneski efradını toplayıp Enver Beyle beraber Yıldız Sarayını bastılar. Osmanlı hanedanının 600 seneden beri saltanat sürdüğü bir tarihi hiçe sayarak Abdülhamid'in sarayını **Bulgar eşkiyalarına yağma ettirdi.** Fesatçılar kararlarından Sultan Hamid'i tahtından indirmek ve Yıldız'daki hazineyi elde etmek için 31 Martı yaratmışlardı. Saray yağma edildi, fakat hazineyi bulamadılar baş musahip Cevher Ağayı yakaladılar, türlü işkence yaptılar, sadakat gösterdi velinimetine ihanet edemiyeceğini yüzlerine karşı bağırdı, boynuna ip takıp astılar, bu sefer ikinci musahip Nadir Ağayı tuttular asılı olan Cevher Ağanın ölüsünü gösterip hazinenin yerini göztermezse aynı akibete uğrıyacağını söylerîler, yapılan işkenceye dayanamadı gizli hazinenin yerini gösterip canını kurtarmıştı.

(Nadir Ağa Göztepe'de komşumuzdu, fazla ketum olmasına rağmen 31 Martın dert ortağı olduğu için hazine hâdisesini kendisinden dinledim).

Sultan Hamid'in 31 Mart vak'asında zerre kadar alâkası bulunmadığı ve gösterdiği hüsnüniyet ve bitaraflığına rağmen hâdiseler aleyhine tecelli etti, gözlerinin önünde saray ve millet için sakladığı hazinesinin Bulgar, Sırp, Rum olan Türk düşmanları tarafından soyulup talan edilmesi sonradan hanedan damadı ve başkumandan vekili olan Enver Paşa'nın da katıldığı marifetler cümlesindendir. Ne yazık ki Yıldız yağmasında Cemiyetin umduğu gibi eline hiç birşey geçmedi. Enver Bey emrinde bulunduğu Şevket Turgut Paşa müfrezelerile Taşkışla'yı kana boyadıktan sonra Yıldız'da da bu marifetleri gösterdi.

Türk ordusunun değerli kumandanlarından olup 47 sene orduda şanı şerefli vazife görmüş olan **Ferik**

Memduh Paşa'ya da ağır hakaretlerle belinden kılıcını söküp hareket ordusu kumandanlığına göndermiş bu hali gören hareket ordusu kumandanı **Mahmut Şevket Paşa'nın** çok canı sıkılmış, Paşa'nın kılıcını iade ederek özür dilemişti.

Keza çok mert ve namuslu bir asker olan Müşir Tahir Paşa'ya da ayni muameleyi yapmış onu da türlü hakaretlerle Harbiye nezaretine göndermişti. Kraldan ziyade kral kesilen bu Hüriyet kahramanının ölçüsüz taşkınlıklarına mani olunamamış, sadece Mahmut Şevket Paşa kendisini azarlamakla iktifa etmişti.

O gün İstanbul'da örfi idare ilân edildi ,akşam ezanından sonra dışarı çıkmak yasak oldu. Limanda seyrüsefer bozuldu ne karşıdan İstanbul'a ne de İstanbul'dan Kadıköy, Üsküdar cihetine geçilemiyordu.

Taşkışla'da öldürülen askerlerin cesetlerini çöp arabalarına bizlere doldurtup gece sabahlara kadar kitle halinde Sürp Agop Ermeni mezarlığına gömdürdüler. Hareket ordusundan ölenler azdı, onları da tantanalı merasimle Hürriyet-i Ebediye ismini verdikleri yere gömdüler.

Ertesi gün kışlada sağ kalan elli kişi kadar zabit karışık bizler, süngülü muhafızlarla Bekir Ağa zındanına götürüldük. Bizim bandodan dört zabit arkadaş şunlardı : Yüzbaşı Hikmet, mülazım Arif, ben, Susurluk'lu Halit'ti. Bandomuzun geri kalan eratı isyanla silâhla hiç bir alâkaları olmadığı halde Taşkışla'da yok edilmişlerdi.

Bizler Bekir Ağa zindanına gelmeden evvel zindanı, asker sivil ve birçok kimselerle dolu bir halde bulduk. Divanı harbe hergün on onbeş kişi çıkarılıyor kimi asılıyor kimi Kâğıthane'de kurşuna diziliyor, içeride bir ölüm havası içinde nöbet bekliyorduk. Divanı harbin

maznunlara en ziyade şu suali sorduklarını öğrendik. **31 Mart Salı günü Ayasofya meydanına gittin mi?** Gittim diyen ya asılıyor ya da sınıfına göre kurşuna diziliyor. Ceza en hafiften idam.

Sıra bize geldi, dört arkadaş divanı harp nuzuruna çıkarıldık, Cemiyetten tanıştığım Hafız İsmail Hakkı Bey de aza bulunuyordu. Hiç tanımamazlığa geldi, eh diyorduk bizler nasıl olsa silâhlı asker değiliz, sonra Cemiyetin de mensubuyuz, bizlere birşey dokunmaz kurtuluruz ümidinde idik ne yazık ki ümitlerimizin aksi oldu.

İlk sual künyelerimiz soruldu, 31 Mart günü Ayasofya meydanına gittiniz mi? İnkâr imkânsız, gittik efendim, amma bizler silâhsız askerleriz, biz mızıkacıyız, sadece marşlar çaldık bizi oraya sürükleyip götürdüler ne olanlardan haberimiz var ne de bir işe karıştık. Reis gürledi: Ey gaziler yol göründü marşını çalmadınız mı? Çaldık efendim, iyi ya demekki siz askerleri teşvik ve tahrik ettiniz, ayni cürümle mücrimsiniz... Cevap vermedik.

Yüzbaşı Hikmet, efendim, ne kimseyi tahrik ettik, nede teşci ettik sel önüne katılıp sürüklendik.

Reis kükredi, susunuz itiraz yok, hakkınızda verilecek kararı dinleyin, kâtibe dönüp yaz, kararı dedi:

(Meşrutiyeti ilga yerine şeriati ikame maskesi altında hükûmetin kurduğu Hürriyet nizamını yok etmek, bu yüzden bir çok vatandaşın kanlarının dökülmesine, meclisi mebusanı basıp katli-âm ve âsayişi ihlâle ictisar eyledikleri ikrar ve itiraflarile sabit olduğundan alay 7 mızıka bölüğü zabitlerinden Yüzbaşı Hayri oğlu Hikmet, mülâzım Ahmed oğlu Mustafa, mülâzım Rifat oğlu Arif, çavuş Hasan oğlu Halit'in, rütbe ve nişanlarının ref'ine,

kıtaatı baideye sevklerine ,altışar ay (Hidematı Şakkade ağır hizmetlerde istihdamlarına) karar verildi).

Hiçbir temyiz ve itirazı olmayan bu kararlar nişanlar sökülüp Bekir Ağa bölüğüne oradan da Sirkeci sevkiyatına getirildik.

Aziz okuyucularım. Burada sizlere bir noktayı arzetmek isterim, o günün muharrirleri hâdiseyi dürbünün ters tarafından temaşa edip öyle mütalâa yürütmüşlerdir. Kimleri alkışladıklarını bilememişlerdir. Facianın müsebbiblerini, fesadın nereden geldiğini kimler tarafından tertiplendiğini bilmedikleri için rivayetlere göre fetva vermişlerdir. Bundan ötürü yazıların çoğu uydurmadır. Günün kahramanlarını övdüler. Hâdiseyi yaratanlar kahraman oldu, yok yere öldürülen her şeyden bîhaber zavallılar da hâin oldular. Günün muharrirleri İstanbul'un diğer kışlaları da ayni hâdiseye karışmış umumî bir isyan mahiyetinde gösterdiler. Gerçi Maçka, Rami, Davutpaşa kışlalarında ufak bazı münferid vak'alar olmuş, fakat hiç birinde Taşkışla'da olduğu gibi muharebe şeklini almamıştır, öyle fantazi yazılar uydurmuşlardır ki insan bu iğrenç yalanlar karşısında hayrete düşer. Güya asîlerden bir mehmetçik Beyoğlu'nda bir askerî doktor binbaşıya rast gelmiş ve ona sormuş güya, sen mektepli misin, alaylı mısın? Oğlum doktor hiç mektepli olur mu tabiî alaylıyım, demişte kendisini kurtarmış, bu gibi uydurma yalanlar o günün meddahlarına sermaye olmuştu, çünkü hâdisenin içyüzü yeraltı siyasetile başarıldığı için, görgü şahitleri de imha edildiği için ortada ne gördülerse onu yazdılar ve alkışladılar, hakikatte bunun bir içyüzü olduğunu düşünmediler.

31 Martı yaratanlar acaba kimin nam ve hesabına çalışıyordu? 31 Mart yangını söndürüldükten sonra bu

hâdisede birinci derecede rol oynadığı söylenen ve İngiliz dostluğu ile tanınmış olan Kıbrıs'lı Said Paşa'nın evi aranmış, konağın selâmlık dairesini jandarma ve polis umum müfettiş muavini erkânı harp kol ağası **Kemal Bey** (2), harem dairesini de Selânik'li Rifat Efendi aramıştı. Selâmlık dairesinde uşakların odasında ve yatakların altında Volkan gazetesinde çıkan bütün baş makalelerin, asılları, orijinalleri ele geçirilmişti. Bu vesikalar harbiye neşareti ve örfi divanı harp reisliğine verilmiş ise de ne hikmetse hiç kimse sesini çıkarmamıştır. Bu manâlı hâdise entellijens servisin 31 Mart faciasındaki rolü ve hissesi hakkında tarihimize milletimize kâfi bir fikir ve kanaat verebilir...

(SULTAN ABDÜLHAMİD'İN HAL'İ)

Taşkışla müretteb faciası tamamlanıp vaziyet durulunca, Enver Bey ve arkadaşı Bulgar Komite Reisi Sandaneski maiyetlerile evvelden kararlaştırıldığı gibi Yıldız Sarayının yağmasına koştular. 600 senelik Osmanlı İmparatorluğunun mirası olan milyarlar değerindeki hazine ve sarayın kıymetdar nesi varsa Abdülhamid'in gözleri önünde, Bulgar eşkiyalarına yağma ettirildi. (Ayastafanos - Yeşilköy) de toplanan âyan ve mebusandan müteşekkil meclisi millî âzaları hareket ordusu erkânile beraber Şeyhulislâmdan alınacak bir fetva ile Abdülhamid'in hal'ine ittifakla karar verdiler.

1909 senesi Nisan ayının 27 nci Salı günü Ayasofya meclisi mebusan binasında 240 mebus ve 34 âyandan müteşekkil bir meclisi umumi-i millî halinde toplanan hey'et, Sultan Hamid'in hal'ine ittifakla karar verdi.

---

(2) Ohrili.

Hal' fetvasının ilk müsveddesini sarıklı mebuslardan Elmalı'lı Hamdi Efendi yazmış, fakat meclise dâvet edilen fetva **Emini Hacı Nuri Efendi**, riyaset odasında toplanan hususî encümende, **bu müsveddeye karşı muhalefet etmek celâdetini gösterip** istifa etmeye teşebbüs etmiş ,taraftarların mütemadi israrları karşısında nihayet Padişaha **kendiliğinden feragat** teklif edilmesini tavsiye ettiği için, fetvanın son kısmı tâdil edilerek, hal'i veya feragat şıklarından birinin tercihi meclisi millînin takdirine bırakılmış. Şeyhulislâm Mehmet Ziyaeddin Efendinin imza ettiği şekil hey'eti umumîyede hal'i ile feragat arasında bocalayan mütereddit bir hükmü şeri olarak okunmuştur.

Babı fetva tarihinde eşine tesadüf edilmeyen bu iki yüzlü fetvayı aynen kayıt ediyoruz:

(İmamülmislimin olan zeyid. Bazı mesaili mühimmei şeriyyeyi kütübü şeriyyeden tayyü ihrac ve kütübü mezküreyi meni ihrak ve Beytülmalde Tebrizü israf ile mesağ-ı şer'i hilâfında tasarruf ve bila sebebi şer'i katil ve hapis ve tagrip-i raiye ve sair güna mezalimi itiyad eyledikten sonra salaha rucu etmek üzere ahdü kasem etmiş iken yeminin de hanis olarak ahval ve umurı müslimeyni bilkülliyye muhtel kılacak Fitnei Azime ihdasinde israr ve mukatele ika ekmekle meneri müslimin, Zeydi Mezburun tegallübünü izale ettiklerinde Biladi İslâmiyenin cevanibi kesiresinden mezburu Mahlu tanıdıklarına dair ihbar mütevaliye vurud edib mezburun bekasında zarar muhakkak ve zevalinde salah melhuz olmakla zeydi mezbure imamet ve saltanattan ferag teklif etmek veya hal' etmek suretinde hangisi Erbabı Hallü Akde ve Evliyai umur tarafından Ercah görülür ise icrası vacip olurmu. Elcevab olur.

İmza

Ketebekül fakîr esseyid Mehmed

Ziyaeddin afa anhü.

Sultan Hamid'i hal' maksadile hazırlanan bu garip fetva meclisi millî hey'eti umumiyesinde okununca İttihatçı mebuslar, **Hal'ı Hal'ı** diye bağırmışlar tam bu sırada Sultan Hamid'in yetiştirmesi olan Küçük Said Paşa riyaset kürsüsünde ayağa kalkarak efendiler okunan fetvayı şerife ve millet tarafından gösterilen arzuyu umumî gereğince Sultan Hamid'i Saninin Hilfet ve Saltanatından hal'ine karar veriyor musunuz? Tereddütler hasıl olunca ayağa kalkarak isteyenlerin ayağa kalkılması ihtar edildi, bu suretle hal-a karar verilmişti.

31 Martta istifa eden Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa'nın yerine Tevfik Paşa Sadrazam oldu. Ertesi günü yani 1909 Nisan 28 Çarşamba günü Sadrazam Tevfik Paşa meclise dâvet edilerek, mahlu Padişaha gidip hal'ini tebliğ etmesi teklif edildi. Tecrübeli, ayni zamanda ahvali müdrik bir Sadrazam olan Tevfik Paşa bunu kabul etmedi. Millî idare ile verilmiş olan bu kararın, millet vekillerinden mürekkep bir hey'et tarafından tebliğinin münasip olacağını söyleyerek böyle bir vazifenin ezgisinden kendini kurtardı.

Sultan Hamid'e hal-ı tebliğ edecek olan âyan ve mebusan hey'etinin intihabında İttihatçılar TÜRK TARİHİNİN VE MİLLETİNİN HİÇBİR ZAMAN UNUTMAYACAĞI MÜTHİŞ BİR DALÂLET İRTİKAB ETMİŞLERDİR).

Seçilen hey'et âyandan Ermeni Aram Efendi, bahriye Feriki Arif Hikmet Paşa, senelerdenberi saltanatı

yıkmak için, 31 Martı İttihatçılara yaptıran Selânik mebusu **Yahudi (Emanuel Karasu)** ki Osmanlı devletinin başına gelecek felâketlerin hazırlanmasında, en başta gelen Türk düşmanı bir Yahudi idi. Üçüncüsü de Dıraç mebusu Arnavut Esad Toptani'den mürekkepti.

Bu da bir haindi, Arif Hikmet Paşa'nın kapısında yetişmiş bir yaveri idi. Efendisinden sonra Türkiye'ye de ihanet etmiş bir haindir. 33 sene Hilâfeti İslâmiye makamında bulunmuş bir Türk Hakanının fetva mucibince ancak bir Müslüman Türk hey'eti tebliğ edebilirdi.

İttihat ve Terakki Cemiyeti bu hareketile Sultan Hamid'in şahsını değil Türk milletini ve o milletin muhteşem tarihini hiçe saymıştır. Osmanlı tarihinde böyle bir facianın emsali yoktur.

Fetvaın tebliğine giden heü'et, Sultan Hamid'i ayakta gayet metin ve sâkin bir halde bulmuşlardı. Biraz sonra içlerinde hiç Türk bulunmayan dört kişi huzura girdi. Arif Hikmet Paşa Şeyhulislâm Ziyaeddin Efendinin verdiği fetvayı okudu. Bunu sükûnetle dinleyen Padişah **(ZALİKE TAKDİRÜL AZİZ-ÜL ALİM)** diye mukabele etti. Arnavut Esad toptanide millet sizi azil etti deyince, Abdülhamid hışımlı bir halde, azil değil hal' demek istiyorsunuz dedi. Pekalâ amma bu **Yahudi'nin** hilâfet makamında işi ne, başka bir aza bulamadılar mı, diye Emanuel Karasu yılanının en baş düşmanı olduğunu ifham etmek istemişti.

Tahtından indirilen Sultan Hamid 27/28 Nisan 1909 Salı Çarşamba, gecesi Sirkeci istasyonundan treni mah-

susla üç kadın efendi, şehzadelerden, Abdürrahim, Mehmed, Abid Efendiler, Şadiye Ayşe, Refia sultanlar, kalfalar, bir kaç harem ağası, otuz sekiz kişilik kafileyi teşkil eden hususî tren 28 Nisan Çarşamba günü akşam ezanından sonra Selânik'e gelmişlerdi.

Selânik'in kenarında muhteşem bir sayfiye yeri olan Alatini köşküne yerleştiler, İttihat ve Terakki Cemiyetinin yeminli fedai subayları köşkün Dünya ile alâkasını kestiler, yakınında kuş bile uçurmadılar, bu yüzden gazete bile göremediğinden ondan sonra Dünyada olup bitenlerden haberi yoktu, tâ Balkan Harbi patlayınca Alman sefaret maiyetinde memur Lorley vapurile Alman İmparatoru Abdülhamid'in dostu Kayzer İkinci Wilhelm'in iltimasile İstanbul'a getirildi, Beylerbeyi Sarayında ecelile vefat etti. Yapılan çok mutantan bir cenaze merasimi ile Sultan Mahmud türbesinde defin edildi.

(KITATI BAİDE'YE SEVKİMİZ)

Divanı harp tarafından verilen karara göre, rütbe ve nişanlarımız söküldü. Sirkeci sevkiyatındayız, bizler ölümden kurtulduğumuza şükür ediyorduk çünkü birçok arkadaşımız öldürülmüştü, her gün divanı harp kararı alan bizim gibilerle Sirkeci sevkiyatı tıklım tıklım dolmuştu. Bir gece kapılar açıldı isim filân okumak ayırmak yok, süngülü muhafızlar arasında, dizilin bakalım, dörder dörder sıra olduk, Sirkeci istasyonuna getirildik, bizden evvel bir kısım sürgünlük asker getirmiş-

ler, kırk kişilik vagonlara doldurup kapılarını kilitlemiş olduklarını gördük, bizleride bahriyeli, topçu, süvari her sınıftan karışık kafilemizi de hazır olan boş vagonlara yüzer kişi istif halinde doldurdular. Kapıların kol demirlerini kilitlediler, süngülüler vagon tepelerinde hareket ettik, omuz omuza bir haldeyiz oturmak imkânı bile yok, ne zulüm ne azaptı o. Gidiyoruz saatlar geçtikçe çok bunalmaya başladık, çünkü kutu gibi her tarafı kapalı vagonlarda havasızlık bunaltmaya başladı, her halde ölelim diye bu zulmü reva görmüşler.

Tren fasılalarla istasyonlarda duruyor, tekrar yoluna devam ediyor, nerelerdeyiz nereye gittiğimiz belli değil, sabah olduğunu vagon çatlaklarından içeri sızan ışıktan anladık, Dedeağaç, Gümülcine, Dırama, Serez gibi büyük şehirlere de istasyonda tren durunca ahali vagonları taşlıyor sizi millet hainleri namussuzlar sizi diye hakaret yağdırıyordu...

Bu minval üzerinde Selânik'e geldik, yine kapılar açılmadı. Vagon içi çok fena, müteaffin bir koku hepimizi bitirdi, defi hacet idrar kokusu birbirine karıştı, ikinci gece sabaha karşı üçüncü ordunun merkezi olan Manastır'a geldik. Vagonlar açıldı **her vagondan müteaddit cenazeler çıktı.** Onları istasyon önünde bırakıp bitkin bir halde etrafımızda süngülüler, şehre yollandık, yollarda halkın yuha seslerile karşılandık. Biz her şeyi unuttuk temiz bir hava alabildiğimize şükür ediyor, akibetimizi düşünüyor kaderin tecellisinin acılarını çekiyorduk. Şehrin ortasında oluklu saçtan yeni hazırlanmış

bir hangara hepimizi kapattılar, o günde aç susuz kaldık, ertesi gün fıçılarla su, tayın ekmeği verdiler, ekmeğe değil herkes suya sarılıyor, hiç birinde insan denecek hâl kalmamıştı...

Bir kaç gün sonra bir mızıka yüzbaşısı geldi içimizde mızıkacı olup olmadığını sordu. Ayrı ayrı bandolardan 18 mızıkacı çıktı, biz dört arkadaş bir bandonun sürgünleri idik. Yüzbaşı bizleri sıraya dizdi isimler künyeler yazıldı, nişan ve rütbelerimizin ref'ine üzüldü, çok muhterem bir askerdi. Hepimizi kırmızı kışlaya götürdüler, kışlada 26 ncı alayın mızıkasına nefer olarak hepimizi kayıt ettiler. Yüzbaşı bizlere karavana çektirip neferlik yaptırmadı, dört arkadaşa ufak bir oda verdi ve çalgı dersi için çıraklarımızı ayırdı, bize büyük bir babalık vazifesi yaptı.

(MANASTIR'DA KIRMIZI KIŞLA)

Kırmızı kışlanın 26 ncı alayı da bize uğur getirmedi. Bizimle gelen kafileden sağ kalanları, o zaman Yunan hududu yakınındaki Kayalar kazası ile Kozina dağları arasında taş kırdırıp yol yaptıkdıklarını haber almış idik. Çok geçmedi nereden geldiğini bilmediğimiz bir emirle bizleri de muhafaza altında kayalara götürdüler. Her iki kasabadan uzak hatta civarında köy bile olmayan bir kayalığın eteğinde yırtık çadırlar içinde etraftan yolup topladıkları otlar üzerinde yattıklarını gördük, bizleride bir çadıra koydular. Sabah akşam han-

gi nimet olduğu belli olmayan karavana ile günde birer ekmek verdiler. Posta muhaberatı olmadığı için ailelerimizden de ne haber ne de yardım alamadık, arkadaşlardan her gün bir iki ölen oluyor, teçhiz tekfin gibi şeyler olmadığı halde Kozina dağı eteklerinde bir mezarlık yaptık. 325 senesi Eylül ayının sonuna kadar yazın kızgın güneşi altında kuru toprak üstünde yırtık çadırlarda yatıp gündüzleri taş kırıp yol yaptık. Cemiyet kendi menfaat ve perestiji için mensubu olduğumuz bizleri bile feda etmekten çekinmedi. Bizler Cemiyete hizmet eden fedailer, sanki bilmyerek işlediğimiz bu günahların cezası olarak, Zemzem Kuyusuna işeyen lânetlemeler gibi her türlü işkencelere maruz kaldık, İttihat ve Terakki Cemiyetinin şak şakcı muharrirleri insafsız, garezkârane bir tarzda hakikatleri maskelemek için kalemlerini çirkeflere batırıp zavallılar için ne yalanlar ne uydurmalar yazdılar.

325 senesi Birinci Teşrin ayının yedinci günü cezamızın bittiğini, harekete hazır olmaklığımızı teblig ettiler. Kafilenin yarısı sefaletten ve hastalıktan ölmüştü. Kozina dağlarının eteğinde teçhiz tekfin yapılmadan cenaze namazları kılınmadan köpekler gibi gömülen 31 Martın meçhul kurbanı olan arkadaşlarımızın mezarlarına son bir ziyaret yaptık.

Yine muhafızlar nezaretinde Soroviç istasyonundan trene bindirildik. Artık yuvamıza dönmüş ailelerimize kavuşmak sevinci içinde Selânik'e geldik. Beyaz kuledeki kışla meydanında sıraya dizildik. Yukarıdan

gelen şu emri bize okudular: (Meşrutiyeti ilga ve istibdadı canlandırmak maksadile isyan ve ihtilâle cüretle vatana ihanet ettiğinizden, divanı harpce sizlere verilen ceza kâfi görülmemiştir. Altı ay daha Karaburun istihkâmlarında siper kazacaksınız, ondan sonra gelecek yeni emre göre hareket olunacağı tebliğ edildi. Kafilenin ekserisi yalın ayak sırtlarındaki elbiseler lime lime olmuş olan bu perişan insanları gören **(Selânik Yahudi'leri Yaşayın Hürriyet, Yaşasın İttihat** ve **Terakki Cemiyeti)** diye bize nisbet alkışı yaptılar).

Yaya olarak yola çıkarıldık. Bir müddet sonra DUR emri verildi. Size, BAK kumandası vereceğiz üç defa Padişahım Çok Yaşa diye bağıracaksınız dediler. Meğer Sultan Hamid Selânik'e sürgün edilip Alatini köşkünde hapsedilmiş, Ayastafanos'ta toplanan **Mason'larla** karışık meclisin verdiği bir kararla, Padişah tahtından indirilerek buraya getirilmiş, köşkün önünden geçerken sefaletten insan kılığından çıkmış bu perişan askerlerin inat ve gösteriş için kasten üç defa Padişahım Çok Yaşa, diye bağırttıklarının manâsını anlamış olduk. Bizlere Karaburun istihkâmlarında siperler kazdırdılar. Kışın dondurucu soğukları yüzünde yine bazı arkadaşlarımız yırtık çadırlarda can verdiler. Divanı harbin bu şekilde cezalandırdığı dört arkadaştan, **yüzbaşı Hikmet'le mülâzım Arif'i Karaburun istihkâmlarında karlar içinde toprağa gömdük, kurban verdik.** Hürriyete ölürken zavallı Hikmet, son nefesinde, sebep olan sebepsiz kalsın, Allah'ın lânetine uğrasın demişti. Kim ne der-

se desin hangi tarihçi ne yazarsa yazsın, elim facianın başından sonuna kadar içinde yaşadığım için korkunç vak'aları gözümle gördüm, bu tüyler ürpertici hâdiselerin canlı şahidiyim. İttihat ve Terakki Cemiyetinin tarihi başından sonuna kadar facialarla doludur. Türk milletini bir çok felâketlere uğratmıştır, az daha bütün bütün yok oluyordu. O Cemiyetin yanlış görüş ve idaresi neticesi vicdansızca icad edilen 31 Mart faciasının mürettibleri KAHRAMAN, masum olarak öldürülenler de HAİN oldular, yer yüzünün üç kıtasında şanı şerefle bayrağını dalgalandırmış olan bir milleti ve koca bir devleti on sene içinde pem perişan eden İmparatorluğu kökünden yıkan İttihat ve Terakki idarecileri Hürriyeti bir kumarbaz gibi harcadılar. Hürriyetin ilânından sonra yapılan şu marş. (Ordumuz etti yemin, titredi haki zemin, biz milleti ettik emin, açıldı rahı nevin) marşını çaldığımız günleri hatırladıkça keski ordu yemin etmese idi de millet bu hale gelmese idi diye için için yanarım.

(NETİCE)

Türk ordusunun iç bünyesine nufuz eden siyaset mikropları ordunun birliğini ve tesanüdünü bozdu. 31 Martda can düşmanlarımız olanlar, uzun yıllar Makedonya'da yakmadık can, yıkmadık hanüman bırakmayan Sılav'lar, Sırp'lar ve Yunan eşkiyası Balkan Harbinde yurdu baştan başa çiğnediler, masum halkı camilere doldurup yaktılar. Tarihin kayıt etmediği facialan yaptılar. Çatalca'ya kadar dayandılar, bu hali gören Cemiyet koynundaki siyasî zehirli yılanları söküp atamadı. Bereket versin ki Yunan, Bulgar Selânik için birbirine düştü de Edirne olsun kurtuldu.

Birinci Cihan Harbinde de **Siyonist'lderin, Arzı Mev'ud Hülyası** uğruna FİLİSTİN sahillerinde, Hayfa, Yafa, gibi sahil şehirlerinde ve diğer Yahudi kolonilerinde yerleşmiş olanlar, geceleri gelen düşman torpitolarına Osmanlı ordusu aleyhine yaptıkları casusluklar pek çok askerlerimizin canına ve mağlûbiyetimize mal oldu. Gerçi dördüncü ordu kumandanı Büyük Cemal Paşa bunları verdiği bir emirle, Cevad Rifat Beyin kumandasındaki kuvvetle (şimdiki Tel-Aviv) yanındaki **Yafa** Yahudi'lerinin çoğunu bir günde Hama ve Humus'a sürdü. **Yahudiler güzel kızlar ve altınlarile Cevad Rifat'ı** büyülemek için çok çalıştılar, hiç birşey önünde eğilmeyen çelik iradesile bu işi muvaffakiyetle başardı.

330 senesi Aralık ayının son günlerinde Kafkas cephesinde Allahu Ekber dağlarındayız, rakım dört bin üzerinde, kar tipisi insan değil çam ağaçlarını bile devirip yok ediyor. Baş kumandan vekili Enver Paşa tepemizde, göz gözü görmüyor, iki kol orduya da taarruz emri verdi .Neticede 90 bin insan 60 bin hayvanı kar, tipi içerisinde dondurdu. Etrafından kumanda edecek kimse kalmadı, hepsi erimişti. Kürt Paşu'nun yardımı ile orduyu o halde bırakıp Pasin'lere, atladı, Erzurum valisi Tahsin Beyin tedarik ettiği bir kızağa atlayıp kürk sırtında İstanbul'a def olup gitti. Kolordu kumandanı maiyeti, sağ kalabilen bazı döküntüleri, bizler, Rus'lara esir düştük.

On sene içinde koca bir İmparatorluğu çökertip yok eden, şuursuz çılgın idareciler yüzünden milyonlarca Türk evlâtlarının başını yiyen (İttihat ve Terakki Cemiyetinin sergüzeştçileri, kodamanları, Türk milletini perişan bir halde bırakıp bir gece bindikleri bir Alman denizaltısile vatanı terk edip kahpece kaçtılar, kendileri de uzak, yad ellerde cezalarını bulup eridiler, sönüp gittiler.

Bizler Sibirya'nın müntehasında **SAYAN DAĞLARI** eteğinde Yenisey nehri kenarında (KIRAS NOYARSK - KIZIL YAR) şehrinde esaret kampında 31 Mart faciasının dramı ve son perdesinin kapandığını orada duyduk. O günün biz gençleri temiz ve halis bir imanla bağlandığımız İttihat ve Terakki Cemiyeti bizleri bir deri gibi yerden yere vurduğu halde vatan aşkile

her felâkete ve izdiraba katlandık. Ne yazık ki onların iç yüzlerini bilemedik, canla başla çalıştık. Tek tesellim (**İSTİKLÂL SAVAŞLARIN**) da günahlarımızın kefaretini fazlasile ödemekliğimizdir.

Abdülhamid devletinin parçalanması, siyasî düşmanlarının hiç birine yaramadı, Bulgar Kralı ve hanedanı mahv oldu, Yunanistan'ın başına gelmeyen kalmadı, Karadağ Yorgi hanedanı yok oldu, Rus Çarlığı hanedanı kökünden silindi, ekmeğini yediği Abdülhamid'e ihanet eden Mısır hanedanı perişan oldu. Tunus Beyi de cezasını buldu, Dürzü'ler, Arap'lar, Süryeli'ler, Yahudi'ler belâlarla kucak kucağa, İngiltere'nin bütün müstemlekeleri elinden gitti, Fransa, Cezayir, Tunus dâvalarile hergün başı belâda, Abdülhamid devletinin yıkılmasında eli olanların çoğu onun inkisarına uğramışlardır. Dünya üzerindeki yangın küllenmiş, için için tütmekte devam ediyor...

S O N

31 Martı hazırlayan Yahudi'ler ölmüş olsalar bile Benî İsrail ile Arap dünyası arasında devamlı bir mücadele vardır. Bundan dolayıdır ki Arap dünyasını elinde tutmak isteyen Rus'ların İsrail devletini destekleyen Amerikan, İngiliz bloku arasında üçüncü bir Cihan Harbinni tohumu Orta Şark'ta gömülüdür. Hiç şüphe yok ki (ABDÜLHAMİD) daha o zamanlar anlattığımız niyetlerle kurulacağı muhakkak görünen (İSRAİL DEVLETİNİ) sezmiş, buna kendisinin alet olmamasını istemişti, nitekim düşüncelerinde yerden göğe kadar haklı imiş. Sebeb-i felâketi de bu olmuştur, İmparatorluk da Yahudi'ler tarafından yıkılmıştır!...

12/3/1963 Mart Mustafa Turan